

Háza, Zdeněk

Soupis lidu podle víry na zboží krnovské knížecí komory z roku 1651

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. C, Řada historická.
2000, vol. 49, iss. C47, pp. [159]-195

ISBN 80-210-2599-9

ISSN 0231-7710

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/102661>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ZDENĚK HÁZA

SOUPIS LIDU PODLE VÍRY NA ZBOŽÍ KRNOVSKÉ KNÍŽECÍ KOMORY Z ROKU 1651

K nejvýznamnějším spisům fondu městského archivu v Krnově, který byl po velké povodni z července roku 1997 k lítosti několika místních badatelů jako součást okresního archivu přemístěn z prostor někdejší synagogy natrvalo do vzdáleného Bruntálu, patří stará městská kniha,¹ jejíž úvodní zápisy jdou zpět až do první poloviny 16. století a obsahují záznamy o udělování městských práv či tzv. Bürgeraufnahme. Na předeštlí toho spisu byl rukou blíže neznámého pisáře vepsán verš: IDEO perIVnt qVasI qVI non fVerInt et natI sVnt qVasI non natI. Corpora In paCe sepVLta sVnt et noMen VIVIt In generatIone. Soudě z datace, kterou autor vložil do latinského podání dvou veršů apokryfní Sirachovy knihy, byly ty dva řádky v záhlaví předeštlí vepsány roku 1813, tedy v době, kterou lze označit za nepřilíh vzdálenou. Byť byla latinská podoba těch veršů o jedno století později na téže straně předeštlí opatřena německým překladem ve znění: *So gehen sie zu Grunde, als ob sie nie gewesen wären, und werden geboren, als ob sie nie geboren worden wären. Die Körper werden in Frieden begraben und der Name lebt bei den Nachkommen weiter,*² pouhý překlad obou jazykových verzí a podobně tak i nahlédnutí v moderní česká vydání příslušných míst Siracha jen ztěžší postihnou záměr, jaký jeho autor zápisem těch vět před téměř dvěma stoletími sledoval. Ten nabídne dnešnímu čtenáři, jenž v porovnání s lidmi předěštlých věků disponuje bezesporu velkou sumou znalostí o minulých událostech a v jejich sledu se rovněž snaží odhalit jistý řád či smysl, až překlad písem Starého a Nového Zákona v podání bible Kralické, který má v případě oněch veršů následující znění: *Byli také někteří, jejichž není památky, a zhyuli, jako by jich nikdy nebylo, a zrodili se, jako by se nikdy nebyli narodili i děti jejich po nich. Těla jejich v pokoji odpočívají, ale jméno bude žít od národu do pronárodu.*³

1 SOkA Bruntál, AM Krnov, inv. č. 35, Stadtbuch von Jägerndorf ab Anno 1520.

2 Překlad zhotovil 8. ledna 1914 student filosofie z Krnova Arthur Peschke a pod původní latinský text jej zapsal městský úředník Paul Bartosch.

3 Biblií Svatá aneb všechna písmena Starého a Nového Zákona podle vydání Bible Kralické,

Takto podaná slova moudrosti Sirachova syna Ježíše,⁴ jejichž úvodní část je formulována jako hluboce míněná výzva či napomenutí a samotná předloha byla ještě na sklonku 17. století náplní učiva na hlavní škole v Bruntále,⁵ lze rovněž nejlépe pochopit, když se nám pro takto odlehlou dobu podaří v některém z archivních fondů nalézt soupisy obyvatel, jejichž demografická hodnota je navíc znásobena skutečností, že prostřednictvím takového materiálu máme vzácnou možnost nahlédnout v jména a příjmení lidí, kterých často barvitě životní příběhy na rozdíl od jejich významnějších a odtud i slavnějších vrstevníků dávno a zdá se i natrvalo upadly v zapomenutí. Zvláště cenné jsou v tomto ohledu jmenné seznamy obyvatel Slezska, neboť právě pro tento díl českého státu máme podnes pro dobu raného novověku k dispozici žalostně málo materiálu. Vždyť sám nejstarší zemský katastr zde byl pořízen až na počátku vlády císaře Karla VI. a následkem toho lze v hranicích někdy druhé země království jen s velkými obtížemi řešit problém související s vyhodnocením ztrát, které tu v lidském ohledu způsobila třicetiletá válka.

Tento jistě velmi citelný nedostatek lze alespoň dílem odstranit prostřednictvím spisu, který byl nalezen ve fondu vídeňského archivu Lichtenštejnů⁶ v podobě Soupisu lidu podle víry na zboží Krnovské knížecí komory z roku 1651. Evidenci katolíků a nekatolíků v 1 městě a také 22 vesnicích, jež byla podle datace průvodního listu knížeti uzavřena na zámku v Opavě 30. 5. 1651 zámeč-

Ecclesiasticus aneb moudrost Ježíše, syna Sirachova, kap. XLIV, články 9 a 14. Vydáno u příležitosti 1000. výročí příchodu Sv. Konstantina a Sv. Metoděje na Moravu v Brně roku 1863.

- 4 O potřebě právě takového východiska při tvorbě pokud možno věrného obrazu doby shodně vypovídají a za jeho konstantu životní osudy (jednotky) zcela konkrétních lidí považují vedle letopisce kláštera Svatého Jana pod Skalou (*Triste est mori, sed tristius, si et morientibus moriatur memoria*) nejen B u r c k h a r d t , J.: *Úvahy o světových dějinách*, Praha 1971, s. 4, B l o c h , M.: *Obrana historie aneb historik a jeho řemeslo*, Praha 1967, s. 31, D i l t h e y , W.: *Uvedení do vědy duchové. Pokus položit základ ke studiu společnosti a dějin*, Praha 1901, s. 38, či L o r e n z , O.: *Die Geschichtswissenschaft in Hauptrichtungen und Aufgaben*, Band I., Berlin 1886, ale také Š k v o r e c k ý , J.: *Legenda Emöke*, Praha 1963 (úvodní pasáž a závěr).
- 5 DOZA (Deutschordens Zentralarchiv, 1010 Wien, Singerstrasse 7) Mei (stertum) 234 / 18, Schulordnungen und Schulverzeichnisse, 1678, též 236 / 9, Beschreibungen und Visitationen der Kirchen und Schulen der Herrschaft Freudenthal 1621–1709. Žáci té školy byli rozděleni do 4 oddělení. Z roku 1671 máme zachován zasedací pořádek žáků sedících „an deren Tafel, so in principis Testamentum, Jesus Syrach oder Psalter lesen.“
- 6 HALW (Hausarchiv der regierenden Fürsten zu Liechtenstein, Wien 1090, Fürstengasse 1) / H 1591. Vázaný sešit pod titulem „Troppau undt Jägerndorfischer cammergütter vorzaichnete perschonen, welche catholisch oder lutherisch“, jenž včetně průvodního listu purkrabího a 2 dopisů rychtáře a konšelů vsí Plště čítá 74 stran, byl autorem nalezen 25. 1. 2000 a s laskavým svolením vedoucí téhož archivu Dr. Ewelyn Oberhammer v úplnosti kopírován. Vzhledem k rozsahu tohoto příspěvku je zde materiál, týkající se vsí komory Opavské (na f. 63 až 73 nalézající se soupisy pro Moravici, Kružberk, Nové a Staré Levice, Kateřinky (Vorstadt Troppau) a Kylešovice), vynechán.

kým purkrabím Karlem Wietwerem⁷ a své výsledky opírá o sdělení zde ustanovených duchovních správců stran vykonání zповědi a přijetí svátosti oltární na Boží hod velikonoční,⁸ lze v tomto kraji bezesporu považovat za vůbec nejstarší a také dosti spolehlivý doklad míry zalidnění krátce po odchodu Švédů ze země. Zde obsažený materiál, jehož zejména jmennou hodnotu nejlépe ocení genealogové, lze v hranicích knížectví a zvláště jeho komorního zboží rovněž porovnat s údaji o počtu osedlých hospodářů, které nalezneme v nejstarších komorních urbářích (1523, 1531, 1535), v berních příznáních (1619, 1623) a také ve výsledcích nejstaršího slezského katastru z roku 1723.

Komorní zboží, jež až na několik málo případů představovalo na těle Krnovského knížectví téměř jednolitý celek, přiléhalo na své jihozápadní straně k linii horních toků řek Opavice a Moravice, za nimiž se již v hornatém terénu rozkládal majetek Německého řádu se sídlem v Bruntále a také tehdy vůbec největší moravské panství Šternberské. Poněvadž i zde se nám z té doby zachoval archivní materiál dostatečně kvalitní,⁹ nabízí se také tu pracovníkům v oboru dějin obyvatelstva jedinečné a zároveň vždy tolik potřebné srovnání.

První a již napohled nejlépe evidovanou lokalitou¹⁰ zmíněného soupisu je město H o r n í B e n e š o v (Bergstadt Bennisch, f. 7–14), které mnoho utrpělo za nájezdu vojsk Matyáše Korvína (1474) a bylo snad ještě roku 1506 téměř pusté.¹¹ Toho svědectvím jsou i nejstarší urbáře knížecí komory, dle kterých zde bylo shledáno jen 37 (1523), 44 (1531) a 52 (1535) osedlých. Naopak

7 Carl Wiettwer, fürstlichen liechtensteinischen Burggraf in Fürstenthumb Jägerndorf, und Elisabeth lassen taufen ein Kind Anna Helena (3. 6. 1654), Carolus Antonius (10. 9. 1656). ZA Opava, sbírka matrik Sm kraje, sign. Kr – I – 1, inv. č. 807.

8 Ten byl roku 1651 slaven dne 9. dubna.

9 Ocenění toho materiálu jsou věnovány mé předešlé statě s názvy *Statistika osedlých a obyvatel panství Sovinec v letech 1516 až 1681*, SPFFBU, C (řada historická) 40, 1993, s. 23–49, *Stav a struktura obyvatel na panství Sovinec ve světle soupisu daně z hlavy pro rok 1691*, SPFFBU, C 41, 1994, s. 55–72, *Soupis obyvatel řádového statku Třebom z konce roku 1647 a proměny tamní populace v následujícím období*, SPFFBU, C 42, 1995, s. 71–88, *Stav a struktura obyvatel na panství Šternberk ve světle soupisu daně z hlavy z ledna 1691*, SPFFBU, C 45, s. 103–132, *Městečko Andělská Hora a její obyvatelé v 17. století*, ČMM, 113, 1994, s. 71–82, *Proměny stavu a kompozice obyvatelstva na panství Bruntál od počátku 17. století* (posud nepublikovaná doktorská práce z roku 1995, s. 1–170 a přílohy), *Češi a Němci v Krnově v letech 1523 až 1627*, in: Sborník příspěvků z konference uspořádané prostějovským muzeem na téma Národnostní problémy měst, Prostějov 1993, s. 50–65, *Zevrubný soupis všech žijících duší města Bruntálu z roku 1691*, in: Měššané, šlechta a duchovenstvo v rezidenčních městech raného novověku (16.–18. století), Sborník příspěvků z konference uspořádané v Prostějově ve dnech 25.–27. dubna 1995 muzeem Prostějovska, Prostějov 1997, s. 249–269.

10 Na předešlém (f. 6) listu nahoře ještě nalezneme sdělení, že v zámcích J. K. M. v Opavě a Krnově „bediente undt officirer sambt ihren weiber undt kiender seindt alle catholisch außer zue Jägerndorf“, neboť zde z personálu při víře evangelické setrvalo 7 osob, totiž žena lesního pojezdného, vdova po správním písaři, branný, 2 zámečtí drábi, hlídač a starý kastlán jménem Hans.

11 P r a s e k , Vincenc: *Historická topografie země Opavské*, Opava 1889, s. 15.

výkazy knížete, pořízené v letech 1619 a 1623 za účelem rozepsání zemské berně, evidují již 153 plátců a Karolínský katastr (1723) zde takových míst napočítal dokonce 188. Podle soupisu osob dle víry bylo v tom městě o velikonocích roku 1651 evidováno vedle 126 nekatolíků (52 jedinců mužského a 74 ženského pohlaví tu reprezentuje 24 měšťanů a 25 měšťanských žen, z nichž ale jen 15 manželských párů bylo evangelických, naopak vedle 1 svobodného muže a 1 vdovy 8 manželek a 9 manželů takto evidovaných jedinců se přihlásilo k víře katolické, na podruží bylo vedle 5 párů té víry shledáno ještě 12 žen a 1 muž, z nichž ale opět v 5 případech (muž a 4 ženy) lze soudit na pár, kde druhá strana přiznala víru katolickou, té samé víry bylo pak ještě 18 synů, 20 dcer, 11 děveček, 3 čeledíni, učedník a macecha) dalších 417 osob katolické víry a tento poměr, stojící v ostrém protikladu s výsledky takového šetření ve zbývajících vsích komory, je purkrabím v průvodním listu knížeti zdůvodněn poukazem na dobrou správu města tanním duchovním správcem.¹² Na výsledné částce zde evidovaných 543 duší¹³ mají vedle 167 manželských párů (125 katolických, 20 evangelických a 22 rozdílné víry) podíl rovněž osaměle stojící osoby v počtu 74 jedinců, kde ale žen (60) bylo čtyřikrát více než mužů (14). Nezvykle vysoké zastoupení sezdaných osob (61,5 %) na takto evidovaném vzorku místní populace a naopak velmi nízká částka dětí (32 synů a 57 dcer, tj. 16,4 %) a snad i čeledi (31 děveček, 6 čeledínů a 4 učedníci, tj. 7,5 %) potvrzují i zde uplatnění věkové hranice, která byla při evidenci takového druhu nejčastěji respektována. Poněvadž dětí bylo i v té době na sousedních majetcích shledáno podstatně více,¹⁴ lze při takto shledaném počtu manželských párů důvodně předpokládat, že v tom městě mohlo být krátce po odchodu Švédů ze země 750 až 800 obyvatel.

-
- 12 Purkrabí v průvodním listu knížeti uvádí, že „inn der religion, so ein vorsteckteß ketzerisches volck, daß auch alle befeliche undt ernstliche anmahnungen, die ich meines theilß wohl nicht gespart, auch der pfarrer ihre lehr undt predigen nichts fruchtet, außer deß bergstädtelß Bentsch, welches mit einem gutten priester versehen, daß zue hofen, die noch hertnekichten, ehester auch sich accomodiren werden“. Rovněž W o l n y , G.: *Kirchliche Topographie von Mähren*, Brünn 1862, IV. Band, na s. 272 zmínil, že již roku 1624 odtud vypuzený luterský pastor byl nahrazen prvním katolickým farářem Janem Bedřichem Hlasníkem. Poněvadž ale zdejší lid zatvrzele setrval při víře evangelické, museli být on i jeho nástupci Ondřej Václav Grosmes, Karel Ignác Albertus, Jan Filip Ulner (1633), Řehoř František Enkulinus (1640) a Matěj Karel Herolt, původem z Opavy, podporováni misiiemi Jezuitů z Opavské koleje, jejichž zásluhou byla rekatolizace v té farnosti, kam tehdy náležely ještě kostely v Rázové a Leskovci, dovršena údajně roku 1659.
- 13 Autor soupisu (také na jiných místech stran sumarizace počtu evidovaných osob málo spolehlivý) napočítal ve městě 422 katolíků, kdežto nám i při opakované statistické interpretaci seznamu vychází částka 417 jedinců. To však nic neubírá na kvalitě této velmi podrobné konsignace, která by si zvláště pro zde obsažený jmenný materiál (takto pečlivě je proveden soupis také pro Rázovou, Leskovec, Holasovice, Brumovice, Úvalno a Bližčice) zasloužila samostatnou studii.
- 14 Na bezpečně úplném vzorku populace té doby, jak jej registrují na sousedním zboží Německého řádu, tyto participují částkou ve výši 39 až 52 %. O tom H á z a , Z.: *Soupis obyvatel řádového statku Třebom z konce roku 1647*, SPFFBU, C 42, 1995, s. 71–88.

Č a k o v á (Friederßdorf, f. 15–16), ves rozkládající se po obou stranách cesty stoupající z Louček do Krasova, byla pustá ještě roku 1523, ale brzy nato vykázala stále stoupající počet nových hospodářů, neboť tu evidují v letech 1531 15, 1535 25, ale již 1619 i 1623 44 osedlých gruntů. Stejně jako v předešlém městě byla i zde o sto let později (1723) shledána částka vyšší, poněvadž tu napočítali celkem 50 míst. Na jaře roku 1651 zde vedle toliko 1 osoby katolické víry shledali dalších 163 nekatolíků, jejichž dílčí počty na gruntech jsou v soupisu poznamenány čísly a tato v sledu 54 řádků následují za jménem a příjmením hospodářů,¹⁵ z nichž je hned na prvním místě zmíněn dědičný rychtář Georg Kloß s početnou rodinou.¹⁶

M i l o t i c e (Mülckendorf, f. 17), nově založené roku 1608¹⁷ a čítající při evidenci z let 1619, 1623 i 1723 vždy shodnou sumu 26 osedlých, měly roku 1651 vedle 5 osob katolické víry (Tomáš Miller s ženou, žena nekatolíka Michala Peickera a dvě malé děvečky jménem Barbora Ludvíkova a Anna Gregorova) ještě dalších 24 hospodářů, kteří se svými ženami, dětmi a čeledí náleželi k staré víře nekatolické.¹⁸

15 Tak byli evidováni nekatolíci ještě v Loučkách a Dětfichovicích. Byť zde za jménem rychtáře následuje formule „mit 6 perschonen“ (v Loučkách „sambt 7 perschonen“) a tato se skrze použití opakovacího znaménka opakuje i na následujících řádcích, sumář na konci takové evidence je ve všech 3 konsignacích pouhým součtem těch čísel, která v předešlé evidenci jména hospodářů doprovázela.

16 Vedle „Barbory Kloßin“, která jediná byla katolické víry, a zmíněného rychtáře (mit 6 perschonen) byli pod tím příjmením v té vsi ještě evidováni Baltzer (2), Hans (4), Havel (5), znovu Georg (2) a Hans (3), Dorota (1), Andres (2), Mathes (2), Valten (3) a ještě jednou Hans (6), rovněž často (šestkrát) jsou na gruntech z Hanelů Fridrich (4), Baltzer (2), Jacob (2), Baltzer (4), Hans (2) a Merten (3). Vedle dalších vždy německy znějících příjmení (Samuel Pohl (2), Hans Schafer (2), Thomas Nieschtz (4), Merten Spießke (2), Andres Lincke (4), Elias Oeler (4), George Nieschtz (5), Mathes Leicker (2), Mathes Hellman (4), George Folger (2), George Leicker (5), Jacob Trompisch (5), George Richter (4), Merten Schine (2), George Leicker (5), Paul Riedel (1), George Hurnig (3), Hans Spieschkes (2), Merten Eyerman (4), Wentzel Kleindienst (2), George Auß (2), Andres Lüpelt (2), Jacob Pfielbe (2), Hans Reißner (2), Thomas Auß (3), Baltzer Korn (3), Hans Jeßel (4), George Schnaubelt (2), Baltzer Arbter (2), Christof Schnaubelt (4), herr Heinrich N:N: (2), Hans Schafer (2), Hans Nöter (4), Andreas Jordan (3), Hans Cramer (3), Hans Teimer (4)), přinejmenším jedno z nich (George Preßlicke (2)), mohlo být slovanského původu.

17 K n e i f e l, Reginald: *Topographie des kaiserl. und königl. Antheils Schlesien*, Brünn 1806, 3. Band, na s. 51 uvádí, že tu tehdy povstalo včetně dědičné rychty 22 míst. Spolu s Dubnicí a Lichnovem byla ta ves prodána knížecí komoře roku 1612 Janem Lichnovským z Voštic za částku 28 000 zlatých. Farou ta ves tehdy náležela k Zátoru podobně jako Loučky, Čaková, Nové Heřminovy a do roku 1665, kdy byla zřízena samostatná fara v Široké Nivě, vedle právě zmíněné vsi rovněž Krasov, Dětfichovice a Markvartice.

18 Georg Beitel, Andres Schmidt, Hans Hauck, Hans Knop, Hans Yhm, Hans Scholtz, Andres Czscheche, Christof Schnaubelt, Mathes Heinczel, Greger Schneider, Merten Böhm, Michel Peicker, Casper Nicksch, Mathes Ludwiczek, Casper Schmidt, Adam Clement, Hans Schmidt, Baltzer Schmidt, Michel Yhm, Merten Opitz, Michel Heintzel, Georg Kuntz, Simon Schmidt a Hans Schram. Tato jsou (podobně byla provedena evidence nekatolíků i v Dubnici, Lichnově, Zátoru, Nových Heřminovech, Hradčanech, Úble, Rovném, Široké Nivě

B r u m o v i c e (Braunßdorf, f. 18–20), ležící jako stará farní ves¹⁹ v blízkosti později ustálené etnické hranice,²⁰ měly proti 54 osedlým z let 1523 a 1531 již 67 míst roku 1535. V letech 1619 a 1623 tu bylo shledáno 95 gruntů a o sto let později (1723) opět jen pouhých 75 hospodářů. Na jaře roku 1651 tu vedle 25 katolíků (5 manželských párů, 7 žen, 6 mužů, podruh a syn) shledali jen při selských usedlostech včetně rychtáře Havla Schwartzze s ženou 68 nekatolíků, dalších 31 jedinců té víry bylo při gruntech zahradnických a zbylých 10 na podruží. Z celkové částky zde evidovaných 134 osob²¹ (vedle blíže neurčené částky dětí nekatolického sedláka Lorence Millera zde bylo pouze 11 dcer a 5 synů) lze podle způsobu jejich zápisu soudit na 65 osedlých míst (18 katolických a 31 nekatolických selských gruntů, 16 zahrad, 5 podruží), na kterých napočítáme celkem 46 manželských párů. Z těch, vedle již vzpomenuých 5 párů katolických, bylo mezi nekatolíky shledáno 5 na podruží, 23 při selských a 13 na zahradnických usedlostech.²²

L o u č k y (Wieße, f. 20–21), které byly rovněž nejspíše od válek českouherských pusté ještě roku 1523, měly brzy po svém obnovení v roce 1531 14 hospodářů, ale v letech 1619 a 1623 tu bylo již 28 (17 sedláků a 11 zahradníků) a roku 1723 dokonce 31 evidovaných míst. Na jaře 1651 zde vedle 3 žen²³ katolické víry vykážali dalších 154 nekatolíků, jejichž dílčí počty na gruntech

a Markvarticích) v konsignaci na pravé straně spojena svorkou, při které je poznamenáno „diese seindt alle sambt weib, kinder undt gesindt uncatholisch“.

- 19 Sem náleželi také farníci z Úbla a odtud byla rovněž v letech 1657 až 1784 vykonávána duchovní správa při kostele v Lichnově.
- 20 Ta od nedalekých Skrochovic vedla na sever až k městečku Bavorov, v jehož blízkosti, severně od toku řeky Pštiny, již nalézáme Poláky.
- 21 Ponejvíce německy znějící příjmení, z nichž tu nalezneme čtyřikrát Schwartz, třikrát Gebauer, Hilscher, Bayer, Hibner, Miller a dvakrát Eiler a Schneider, zde doprovází i několik ryze slovanských, totiž Krystek, Ondráč(e)k(e), Sedláč(e)k(e), Straka, Peterka a Berka. Že ta ves byla jazykově vzato tehdy utrakvistická, toho svědectvím je rovněž krnovská děkan-ská matrika z roku 1672, ve které je zmíněna v případě zdejší fary potřeba ustanovení takového faráře, který by vládl obojím jazykem.
- 22 Byť byla v té farnosti protireformace zahájena již roku 1623 prostřednictvím misie Jezuitů, kteří tehdy na otevřeném poli za Úvalnem veřejně spálili celou farní knihovnu včetně starých matrik a na místo vypuzeného evangelického pastora byl jako první katolický farář dosazen P. Petr Heubner původem ze slezské Bytomi, jsou zde ještě za působení P. Andrease Abesky (1689 až 1694) přítomné osoby evangelické víry, z nichž 4 byly k víře katolické obráceny roku 1680 v průběhu nové misie olomouckých Jezuitů. První procesí Božího těla bylo údajně v Brumovicích slaveno roku 1658. O tom S c h u l i g , Heinrich: *Ein Heimatbuch für die Bezirke Jägerndorf und Olbersdorf*, Troppau 1923, s. 412. W o l n y , G.: tamtéž, IV. Band, na s. 364 uvádí, že se tu farářem stal 25. 11. 1633 dosavadní správce fary ve Velkých Heralticích a kněz minoritského řádu P. Václav Herzig, kterého následoval Joachim Beiern, jenž ale zemřel roku 1649 a fara byla údajně až do roku 1657 spravována z Plště.
- 23 Anna Kloßin, Elisabeth Athien, Dorothea Weinmanin.

v soupisu opět předchází jména a příjmení 39 hospodářů,²⁴ jež ve dvou neúplných sloupcích následují dědičného rychtáře Georga Englische a 7 osob v jeho domácnosti.

Holasovice (Creitzendorf, f. 22–23), ležící v rovině a na břehu řeky Opavice, vykázaly na rozdíl od nedalekých Brumovic v soupisu z roku 1651 již výraznou převahu příjmení slovanského charakteru. Proti 22 osedlým z let 1523 a 1531 měla ta ves roku 1535 již 35 gruntů, v letech 1619 a 1623 tu bylo shledáno vedle 15 sedláků ještě 17 zahradníků, naopak roku 1723 zde vykázali opět pouhých 25 hospodářů.²⁵ V soupisu podle víry z roku 1651 v té vsi vedle 31 katolíků (2 manželské páry, 2 muži, 1 žena, syn, zeť a 2 bratři hospodáře, dále 9 čeledínů, 7 děveček a 4 mládenci, kteří však sloužili na gruntech nekatolických hospodářů) evidovali dalších 87 osob nekatolické víry,²⁶ z nichž 49 jedinců (10 manželských párů, 1 žena, 2 bratři hospodáře, 5 dcer, 4 synové, 8 čeledínů, 8 děveček a 1 mládenec) nalezneme při 11 selských gruntech, 35 (11 manželských párů s 2 syny a dcerou, 3 vdovy s 2 dcerami, 4 podruhně s 1 synem) při 14 zahradách a zbývající 3 osoby byly zapsány v podruží.²⁷

Úvalno (Lobenstein, f. 24 a 25) mělo v první polovině 16. století nejprve 34 (1523), ale brzy nato již 35 (1531) a 37 (1535) osedlých hospodářů. Podle přiznání z let 1619 a 1623 zde dosáhl počet gruntů již částky 55 (34 sedláků, 13 zahradníků a 8 „Angerhäusler“, tj. nově založených domkařů). Podobně jako v nepříliš vzdálených Bližčicích, Brumovicích a Holasovicích, také tu o sto let později (1723) shledali hospodářů méně (45), byť propad ve vsích právě zmíněných byl přece jen podstatně vyšší. Poněvadž byli zdejší lidé v ohledu duchovní správy tehdy přiřazeni ke Krnovu, kde matriční rejstřík křtů nám zůstal zachován nepřetržitě od roku 1640,²⁸ podáváme podobu soupisu v úplném znění, ne-

24 Paul Mayer (2), Casper Weinman (4), George Neugebauer (3), Michel Zachner (4), Hans Christof (5), George Schafer (4), Merten Peter (6), Hans Franck (3), Baltzer Nieschtz (3), Bartel Rolant (3), Thomas Folgenhauer (3), Melcher Kloß (2), Tobias Wiehles (3), Mathes Lares (7), Andreas Hanel (3), George Mayer (6), Casper Braßke, Eva Nieschtzin (4), Christof Leitner (3), Gall Kloß (4), Hans Nieschtz (4), Hans Kloß (8), Hans Wurß (5), Christof Schnaubelt (3), Elias Englisch (5), Melcher Rotter (4), Adam Riedel (3), Bartel Grabner (3), Adam Britgten (2), Baltzer Storch (3), Valten Heinzel (3), Christof Escheich (4), Hans Raschke (3), Merten Hechler (3), Bartel Ender (5), Mathes Weinman (4), Merten Riehler (2), Melcher Nieschtz (2), Greger Kaßaliczke (6).

25 P r a s e k , V.: tamtéž na s. 221 uvádí, že švédský vojevůdce Torstenson rozbil svůj hlavní tábor ve Vysoké (1643), čímž Holasovice, tak jako Vysoká, která zcela opustila, notně utrpěly. K n e i f e l , R.: tamtéž, 3. Band, na s. 20 zmínil, že ta ves svůj německý název obdržela od toho, že právě zde se zhruba v polovině svých vzdáleností křížovaly tehdy důležité cesty vedoucí z Velkých Heraltic do Ketře (Katscher) a z Krnova do Opavy. Farou ta ves náležela k Neplachovicím.

26 V sumáři je uvedena částka 30 katolíků, naopak součet nekatolíků činí podle autora soupisu 99 duší.

27 V závěru konsignace pod záhlavím „haußweiber wie auch männer“ jsou poznamenáni „Georg Sohzeckß weib, Paul Warisch undt sein weib“.

28 ZA Opava, sbírka matrik Sm kraje, sign. Kr – I – 1, inv. č. 807. Ale již roku 1657 byl pro

boť právě zde se nabízí jedinečná možnost konfrontace dat soupisu s materiálem demograficky vzato ještě věrnějším a detailnějším.

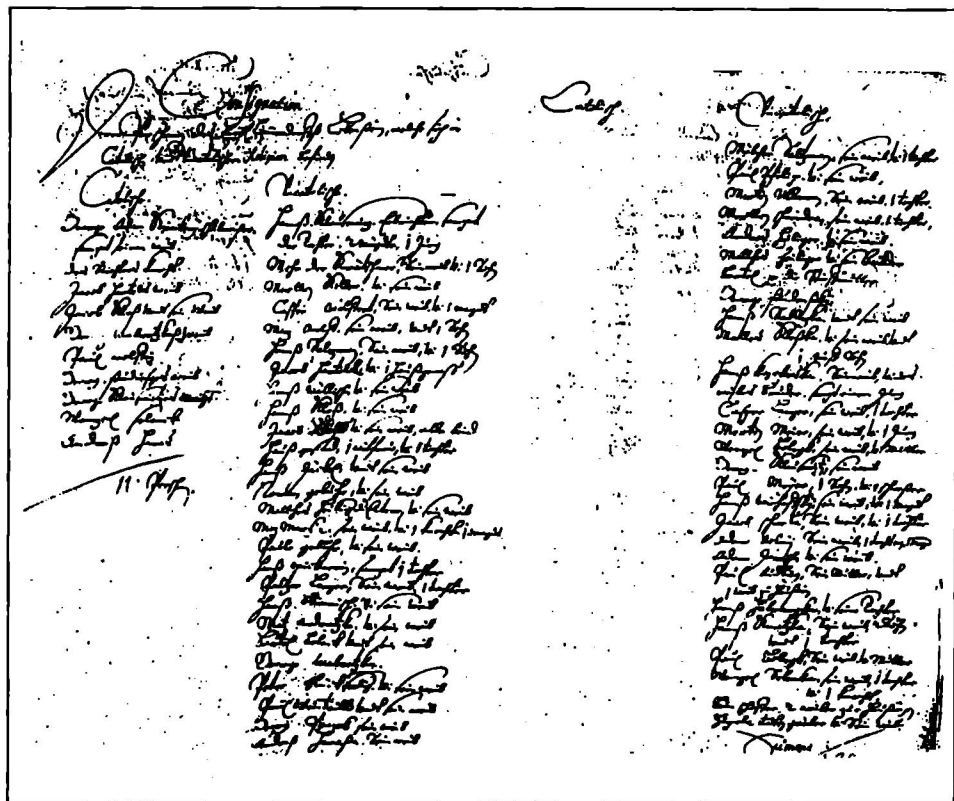
Vedle učitele Georga Adama Kvockory²⁹ s ženou přiznali v té vsi na jaře roku 1651 katolickou víru ještě rychtářův čeledín, žena Jakuba Hartela,³⁰ Jakub Klos s ženou,³¹ žena Georga Vavrečky, žena po Pavlu Wolfovi,³² žena Georga Studenského a též tři děvečky nekatolických hospodářů Georga Klausewitze, Václava Zelenky a Andrese Harase. Seznam nekatolíků, jenž v soupisu zabírá úplně dva sloupce, uvádí hned na prvním místě dědičného rychtáře Hanse Klausewitze³³ s dcerou, 2 děvečkami a mládencem, které následují krčmář s ženou a synem, Martin Keller s ženou,³⁴ Kašpar Wolfert s ženou³⁵ a děvečkou, Macz Wolf s ženou a synem, Hans Saltzman s ženou³⁶ a synem, Jakub Hartel s podruhem, Hans Wällisch s ženou, Hans Klos³⁷ s ženou, Jakub Wolf s ženou³⁸ a k těmž hospodářství příslušející manželský pár na podruží, též vdova s dce-

famíky z Úvalna, Býkova a Dubnice založen Kirchenbuch der Pfarkirche S. Nicolai, který obsahuje rejstřík křtů (1657 až 1725), sňatků a úmrtí (obojí od 1667). Nalezneme jej tamtéž pod sign. Kr – XV – 1 a byl studován prostřednictvím mikrofilmové kopie pod inv. č. B 2333.

- 29 Týž zde byl nejspíše nově ustanoven a také zde dlouho nepobyl, neboť podle rejstříku křtů dne 22. 7. 1649 „Wenceslaus Crutier, Schulmeister, und Maria von Lobenstein lassen taufen ein Kind Maria“, ale již 2. 2. 1653 „Wenceslai Scoli und Margaretha lassen taufen ein Kind Matheus“. Zápis ke dni 11. 2. 1657 praví, že „Jacob Ignatio Huzi, Schulmeister von Lobenstein, und Maria lassen taufen ein Sohn Christophorum“.
- 30 Jakob Hartel und Susanna von Lobenstein lassen taufen ein Heinrich (13. 3. 1650), Maria (16. 9. 1653), Magdalena (29. 4. 1655). Anno 1687, den 7. 2. ist Barbara Hartelin gestorben und christlichen katholischen Brauch nach zur Erde bestattet worden, ihres Alters 60 Jahr und 8 Wochen.
- 31 Jacob KloBe und Anna von Lobenstein lassen taufen ein Elisabeth (26. 1. 1644), Jacob (25. 1. 1647), Maria (21. 8. 1653).
- 32 Paul Wolf und Marta von Lobenstein 10. 6. 1640 lassen taufen ein Maria.
- 33 V prohlédnuté části rejstříku křtů jej nalezneme (1642) jen jako spolukmotra dítěte Martina Schneidera.
- 34 Martin Köller und Margaretha lassen taufen von Lobenstein ein Andreas (17. 11. 1647), Georgius (12. 4. 1654). Anno 1687, den 4. Mai, ist Susanna Köllnerin gestorben und christlichen katholischen Brauch nach zur Erde bestattet worden, ihres Alters 86 Jahr. Byť byla naděje dožítí vyššího věku v té době silně redukována především vysokou úmrtností kojenců a malých dětí, dožít se vysokého věku nebylo ani tu vzácností, neboť „Anno 1689, den 30. January, ist Susanna, ein arnes Mensch, gestorben und christlichen katholischen Brauch nach zur Erde bestattet worden, ihres Alters 104 Jahr“.
- 35 29. 3. 1678 ist Anna Wolpfertin gestorben und begraben worden.
- 36 Při křtu dítěte Petra Glückseligera (1643) byla spolukmotrou (compatres) „Marta Joannes Saltzmanin“. Podle dnes již neexistujícího urbáře z roku 1654 držela v té vsi usedlost Hana Solnická.
- 37 Podle zápisu z dubna 1640 byl spolukmotrem syna Georga Brescha(ka) jménem Georg.
- 38 Jacob Wolf und Anna von Lobenstein lassen taufen ein Andreas (4. 11. 1647), Maria (6. 8. 1651).

rou,³⁹ Hans Jäckel s ženou,⁴⁰ Toman Gebühr s ženou,⁴¹ Mates Heiliger starší s ženou,⁴² Macz Marka s ženou,⁴³ čeledínem a děvečkou, Pavel Gebühr s ženou, žena po Hansi Micknerovi⁴⁴ s dcerou, Baltzer Langer s ženou⁴⁵ a dcerou, Hans Bliemisch s ženou,⁴⁶ Matz Andratzke s ženou, Bartoloměj Bolek s ženou,⁴⁷ Georg Vavrečka, Petr Glückseeliger s ženou,⁴⁸ Pavel Weintrit s ženou,⁴⁹ Georg Prazok⁵⁰ s ženou, Andres Harasa s ženou, Melcher Saltzman⁵¹ s ženou a dcerou, Pavel Filip s ženou,⁵² Martin Ullman s ženou a dcerou, Martin Schneider s ženou⁵³ a dcerou, Andres Heiliger s ženou,⁵⁴ Matěj Heiliger⁵⁵ s bratrem

-
- 39 Jen tak lze interpretovat následující formuli „alle beide haußgesind, 1 wittfrau u: 1 tochter“, abychom při součtu nekatolíků dosáhli přibližně téhož výsledku (138), jaký má autor soupisu v sumáři.
- 40 Joannes Jäckel und Mari(n)a lassen taufen ein Joannes (25. 5. 1645), Anna (11. 7. 1651). Hans Jäckel ist 8. 3. 1678 gestorben und begraben worden. Mari(n)a Jäckelin ist 18. 2. 1692 gestorben und christlichen katholischen Brauch nach zur Erde bestattet worden, ihres Alters 74 Jahr.
- 41 (Hans) Thomas Gebühr und Anna von Lobenstein lassen taufen ein Wenceslai (18. 9. 1653), Georgius (marty 1656).
- 42 Mathes Heiliger und Rosina lassen taufen 26. 9. 1655 ein Wenceslai.
- 43 Mathes Mareck und Catharina lassen taufen 24. 1. 1649 ein Maria.
- 44 Jako kmotra dětí Paula Loserta, Paula Wolfa a Tobiáše Loserta (1640) je zmíněna „Anna Joannes Micknerin“.
- 45 Baltzer Langer († 18. 3. 1678) und Anna von Lobenstein lassen taufen ein Anna (26. 11. 1653), Joannes (post marty 1656). Odtud byl též 19. 9. 1689 pochován „Hanß Langer, ein alter Knecht, seines Alters 60 Jahr und 3 Wochen“.
- 46 Joannes Kliemisch und Magdalena von Lobenstein lassen taufen ein Anna (19. 8. 1646), Frederici (7. 7. 1648), Rosina (7. 9. 1653). 3. 4. 1687 ist Magdalena Kliemischin gestorben und christlichen katholischen Brauch nach zur Erde bestattet worden, ihres Alters 73 Jahr und 44 Wochen.
- 47 Bartel Poleck und Dorothea lassen taufen 6. 3. 1650 ein Anna.
- 48 Peter Glückseliger und Salomena von Lobenstein lassen taufen 11. 6. 1643 ein Dorothea.
- 49 Paul Weintrit und Ursula von Lobenstein lassen taufen ein Andreas (10. 11. 1641), Eva (1. 6. 1643).
- 50 Jako kmotr dětí předešlého Paula Weintrita (odtud lze snad i předpokládat, že soupis nejspíše respektoval i reálné (urbariální) pořadí gruntů v té vsi) je zapsán George Braschack (1641), George Breshack (1643). V dubnu 1640 jistý „Brescha (křestní jméno chybí) und Susanna von Lobenstein lassen taufen ein Georgi“.
- 51 19. 3. 1678 ist Melcher Saltzman gestorben und begraben worden.
- 52 Paul Philip und Catharina lassen taufen 6. 9. 1647 ein Anna.
- 53 Martin Schneider und Anna von Lobenstein lassen taufen ein Margaretha (4. 6. 1642), Susanna (14. 5. 1647), Georgius (25. 3. 1653). Podle rejstříku úmrtí víme, že „Anna ,die alte Schneiderin, ist 3. 3. 1678 gestorben und begraben worden“. Martin Schneider, kterého pochovali 1. 9. 1700 ve věku 67 let, byl snad předešlých manželův syn, kterého však soupis z neznámých důvodů neeviduje.
- 54 Andreas Heiliger und Maria lassen taufen ein Dorothea (9. 8. 1644), Maria (24. 3. 1647).

Příloha č. 1.

Soupis těch osob knížecí komorní vsi Úvalno, které prokázaly příslušnost ke katolickému a nekatolickému náboženství (Consignation derer perschonen des fürstl(ichen) cammerdorß Lobenstein, welche sich in catholischen undt uncatholischen religion befinden, in: Troppau – undt Jägerndorfischer cammergütter vorzeichnete perschonen, welche catholisch oder lutherisch, HALW (Hausarchiv der regierenden Fürsten zu Liechtenstein) / H 1591, f. 24–25, Wien, Fürstengasse 1).

55 Mathes Heiliger und Marta (marty 1656) lassen taufen ein Wenceslaus. 3. 11. 1691 ist gestorben und christlichen katholischen Brauch nach zur Erde bestattet worden Marta Heiligein, ihres Alters 79 Jahr, 4 Wochen und 5 Tage. 30. 2. 1701 ist Matheus Heiliger gestorben und begraben worden, seines Alters 82 Jahr.

Bartolomějem⁵⁶ a nevlastní matkou, Georg Studenský, Hans Sabliczka s ženou,⁵⁷ Matěj Kleska s ženou a pastorním synem, Hans Kozrseška⁵⁸ s ženou, jejím bratrem a mládencem, Kasper Langer s ženou a dcerou, Martin Meyer s ženou a mládencem, Václav Bolek s ženou a matkou, Georg Klausewitz s ženou,⁵⁹ Pavel Meyer se synem a sestrou, Hans Viehofský⁶⁰ s ženou a děvečkou, Jakub Schwela s ženou⁶¹ a dcerou, Adam Volny s ženou,⁶² dcerou a děvečkou, Adam Jaroš s ženou,⁶³ Pavel Kudlig⁶⁴ s matkou a další ženou ve své domác-

-
- 56 15. 3. 1678 ist Bartel Heiliger gestorben und begraben worden.
- 57 Joannes Sablitzky und Catharina von Lobenstein lassen taufen (post marty 1656) ein Batholomei. 30. 3. 1678 ist Hans Sablitzky gestorben und begraben worden. 15. 2. 1694 ist Catharina Sablitzkin gestorben und christlichen katholischen Brauch nach zur Erde bestattet worden, ihres Alters 72 Jahr.
- 58 Když o dvacet jedna let později (1672) krnovský děkan P. Cornelius Otweiler († 26. 9. 1679 po 47 leté správě svrchouvedeného děkanství a byl pochován v kryptě tamního kláštera Minoritů) v děkanské matrice uvádí, že jazyk farníků v Úvalně a Býkově je ponejvíce německý, ale přece tu zároveň užívají jazyk český, pročez je pro některé přinejmenším při zpovědi zapotřebí kněze znalého českého jazyka (lingua parochianorum in Lobenstein in Pickau est ut plurimum germanica, sed tamen simul utuntur lingua bohémica, unde pro aliquibus necessarius ad minimumque pro confesionibus est gnarus bohémicae linguae sacerdos), soupis z roku 1651 a téměř dvě desítky let nejstarších zápisů v matričním rejstříku rovněž potvrzují, že ta ves byla ještě kolem roku 1650 dílem domovem lidí slovanského jazyka, čehož nejprůkaznějším dokladem je sám způsob zápisu jejich příjmení.
- 59 Georg Klaußewitz und Anna von Lobenstein lassen taufen ein Wentzel (29. 9. 1647), Maria (3. 3. 1650), Susanna (12. 2. 1657). Týž je zmíněn v rejstříku jako kmotr již v říjnu 1640.
- 60 7. 2. 1685 ist Georg Wiehofscky gestorben und begraben worden, seines Alters 50 Jahr und 2 Wochen.
- 61 Jacob Schwela und Sara von Lobenstein lassen taufen ein Mathei (7. 2. 1640), Georgii (29. 3. 1643), Joannes (4. 4. 1646).
- 62 Při křtu ze dne 11. 11. 1640 je jako spolukmotra zmíněna „Eva, Adam Wolnin“.
- 63 Adam und Regina von Lobenstein lassen taufen 11. 11. 1640 ein Catharina
- 64 Kirchenbuch der Pfarckirche S. Nicolai zu Lobenstein (první křty eviduje od března 1656, sňatky a úmrtí od roku 1667) má na jednom z prázdných úvodních listů zhotoven „Stammbaum der Familie Kudlich“, který byl pořízen nejspíše až po roce 1777, neboť tento časový údaj je zde uveden jako nejmladší. V soupisu z roku 1651 zmíněný Paul Kudlich (* 1621 † 28. 8. 1687 ist gestorben und christlichen katholischen Brauch nach zur Erde bestattet worden, seines Alters 66 Jahr und etliche Wochen), kterého matka se jmenovala Salomena, pojal za manželku rovněž Salomenu (* 1636 † 20. 3. 1709) a spolu s ní byl otcem Laurentia Kudlicha (* 5. 8. 1663 † 10. 5. 1737), jenž měl s manželkou Annou (* 1660 † 14. 12. 1724) jako nejstaršího syna a příštího nástupce na hospodářství v Úvalně Hanse Kudlicha (* 29. 12. 1695 † 1. 3. 1777). Posledně jmenovaný se oženil s Kateřinou, vdovou po Tobiáší Grätschelovi, a tito pak spolu křtí syna Matěje (* 30. 1. 1721), který později přesídlil do Bližčic, a také dvojčata (* 27. 10. 1721) jménem Johannes a Martin. Nejspíše ten starší byl předkem zdejšího slavného rodáka Hanse Kudlicha (* 25. 10. 1823 † 14. 11. 1917), jenž jako nejmladší poslanec (zvolený za Benešovsko) na říšské radě ve Vídni podal dne 26. července 1848 návrh na zrušení selského poddanství.

nosti, Hans Havranka⁶⁵ s dcerou, Hans Kmetzka⁶⁶ s ženou, dvěma syny a dcerou, Pavel Bolek s ženou⁶⁷ a matkou, Václav Zelenka s ženou,⁶⁸ dcerou a čeledínem, ovčák a v jeho domácnosti se nacházející další 2 ženy, hrobník Hupela s ženou.⁶⁹

Celková částka zde poznamenaných 149 jedinců⁷⁰ sestává ze 47 manželských párů, z nichž 42 bylo nekatolických (1 na podruží), 2 katolické a 3 byly stran víry rozděleny. Byť lze mezi nimi i v některých dalších případech soudit na podruží či výměnek, můžeme v seznamu naopak nalézt ještě 6 osamělých mužů a 2 ženy, u kterých se lze domnívat, že také jejich jména reprezentují hospodářství. Jejich stávající počet by tak proti stavu před válkou (55) klesl jen zcela nepatrně. Že nám v seznamu chybí především děti mladší 12 roků, což je navíc výslovně doloženo v záhlaví takového soupisu pro ves Krasov, toho i zde jistě nezvratným svědečtím je skutečnost, že synů (7) a dcer (13) nalezneme v soupisu vzhledem k celkové částce evidovaných jedinců opět velký nedostatek (13,33 %). Naopak vzhledem k velkému počtu zde evidovaných manželských párů lze proto i tu předpokládat, že v té vsi bylo k termínu vyhotovení soupisu přinejmenším dalších 60 až 80 dětí, které v té době ještě zpovědního věku nedosáhly.⁷¹ Na podruží byly vedle již zmíněného 1 manželského páru další 4 osa-

65 Joannes Habrantke und Anna von Lobenstein lassen taufen 18. 12. 1640 ein Joannes.

66 Při křtu dítěte Paula Weintrita (1641) byla spolukmotrou „Anna Joannes Kanetschkin“, Mathes Kanetschke und Catharina von Lobenstein lassen taufen ein Paul (15. 7. 1740), Anna (8. 9. 1642), ale též „27. 3. 1689 ist Paul Kanetschke von Lobenstein gestorben und begraben worden, seines Alters 58 Jahr“.

67 Paul Woleck und Maria lassen taufen 8. 6. 1649 Zwilinge mit Namen Joannes und Paul. Anno 1684 ist Paul Boleck, der alte, gestorben und begraben worden (matrika uvádí věk zesnulých počínaje rokem 1685), 26. 3. 1704 ist Maria Boleckin gestorben und christlichen katholischen Brauch nach zur Erde bestattet worden, ihres Alters 89 Jahr und etliche Wochen.

68 Wenceslaus Selentke und Hedwigis von Lobenstein lassen taufen ein Georgii (28. 2. 1641), Joannes (18. 10. 1648). Příjmení Selenka, Habranka a Bolek jsou v té vsi přítomna ještě počátkem tohoto století, o čemž podávají svědečtví jména padlých obránců vlasti z první světové na znovuobnoveném pomníku tamního hřbitova.

69 Podle matričního záznamu z 25. 3. 1644 víme, že jistý „Matheus Hepperla und Anna von Lobenstein lassen taufen ein Maria“.

70 Na rozdíl od autora soupisu jsme tu katolíků místo 11 napočítali 12, naopak nekatolíků proti jím uvedené sumě (138) bylo námi shledáno pouze 137.

71 Byť byla plodnost žen té doby přinejmenším čtyřikrát vyšší v porovnání s dnešním stavem (v případě vzorku o počtu 1 000 jedinců lze v průměru předpokládat asi 40 porodů proti nynějším 10), velká úmrtnost dětí zvláště brzy po narození (ještě v 18. století více jak 25 % dětí z každého ročníku narození nedosáhne 1 roku života a dalších téměř 25 % umírá často hluboko před dovršením věku dospělosti) udržuje stav obyvatelstva v těch počtech, který odpovídá tehdy notně omezeným možnostem jejich obživy. Matriční rejstřík fary v Krnově eviduje z Úvalna v roce 1640 12 křtů, 1641 jen 3, 1642 (3), 1643 (7), 1644 (6), 1645 (1), 1646 (4), 1647 (11), 1648 (3), 1649 (4), 1650 (9). 1651 (3), 1652 (1), 1653 (7), 1654 (6), 1655 (6), 1656 (11), tj. 97 křtů v průběhu 17 let při průměru menším jak 6 křtů do roka.

měle ženy (sestra hospodáře a třikrát „weib zu Haußine“) a 3 muži (bratr hospodyně, hospodáře a jeden „Haußgenoß“). Naopak na výměnku bylo jen 5 žen, z nichž 4 soupis uvádí jako matky (včetně jedné nevlastní) hospodáře, zatímco tu poslední zmínil jako vdovu. Na poddanském čeledníku, který byl toho času nejspíše možný jen při těch největších gruntech, nalezneme vedle 9 děveček ještě 3 čeledíny a 3 mládence. Pokud bychom skladbu takto evidovaných osob nahlíželi výhradně podle pohlaví, potom by tu proti 65 jedincům mužského pohlaví stálo 84 osob pohlaví ženského.⁷²

D u b n i c e (Taubnitz, f. 26), pro kterou starší data o počtu osedlých zcela postrádáme, měla v letech 1619 a 1623, stejně jako 1723, 25 hospodářů, z nichž bylo 15 sedláků a 10 zahradníků. Podobně jako předešlá ves bylo tehdy i toto místo spolu s Býkovem přifařeno ke Krnovu.⁷³ Na jaře roku 1651 zde příslušnost ke katolické víře vedle osoby hospodáře Bartoloměje Bartsche s čeledí prokázali již jen tři děvečky a čeledín, kteří však byli službou na gruntech nekatolíků.⁷⁴ Těch zde byla opět výrazná většina a jsou v soupisu hned ve vedlejším sloupci zastoupeni pořadím jmen 22 hospodářů.⁷⁵

⁷² Podle děkanské matriky z roku 1672 bylo v Úvalně shledáno 296 duší. Děkanská matrika z roku 1770 (*Matricula decanatus Carnoviensis, consignatio animarum parochiae Carnoviensis ex civitas et singulis pagis beneficio Carnoviensis adscriptus pro Anno 1770 ab Adventu 1769 usque ad Adventum 1770*, ZA Opava, sbírka mikrofilmů archivu olomoucké arcidiecéze, inv. č. 1123), kterou sestavil P. Josef Saliger, zde napočítala 740 duší (z toho 312 mužů a 256 žen zpovědního (capaces) věku, 75 chlapců a 97 děvčat (non dum capacium) v předzpovědním věku). Dle děkanské matriky z roku 1799 (*Verzeichniss der beichtigen und nichtbeichtigen der Jägerndorfer Dechanat, ZA Opava, tamtéž, sbírka mikrofilmů, inv. č. 1193*), pořízené farářem a děkanem Floriánem Schilderem, měla ta ves již 1 013 duší (796 kajících a 217 nekajících) a roku 1834 (E n s , Faustín: *Das Oppaland, I – IV, Wien 1834–1837*) tu duší napočítali 952, v tom 1 evangelíka a 2 Židy. Podle *Haupt-Übersicht der in den neu konstituierten Gemeinden des Kronlandes Schlesien gewählten Ausschüsse-und Gemeinde Vorstände, Anno 1849*, bylo v Úvalně evidováno 1 010 duší, podle státem organizovaného sčítání lidu tu bylo shledáno roku 1869 1 013, 1880 1 100, 1890 (včetně ke katastru náležející kolonie Branice) 1 272, 1900 1 302, 1910 1 386, 1921 1 461 a 1930 1 720 obyvatel.

⁷³ Tamní děkan Cornelius Otweiler napočítal v Dubnici roku 1672 108 duší (*Matricula decanatu Carnoviensis 1672, ZA Opava, sbírka mikrofilmů archivu olomoucké arcidiecéze, B 1121*), přičemž je ale tuto částku nutno brát jen jako počet zpovídajících se jedinců, neboť ještě jeho nástupce Matěj Coroschitz k roku 1691 uvádí (*Matricula decanatu Carnoviensis 1691, ZA Opava, sbírka mikrofilmů, B 1122*), že na rozdíl od Úvalna, kde „omnes sunt catholici, sicut in Taubnitz et in Pickau exceptis nonnullis seniculis, quiqui sunt acatholici“.

⁷⁴ Ein knecht bei Nickel Pomp ist catholisch, ein magdt bei Mattes Sandler, ein magdt bei Casper Bayerin, ein magdt bei Matz Kloßen, Bartel Bartsch sampt seinen gesinde.

⁷⁵ Pod sloupcem hospodářů opět výhradně německy znějících příjmení (Johannes, Matz a Merten Kloß, Georg, Kasper a Jonas Bayer, Georg a dvakrát Mates Sandler, Nickel a Baltzer Pomp, Valten a Andres Januschke, Merten Ludwig, Georg Hofman, Hanß Groß, Peter Tiel, Hans Wentzel, Georg Weber, Hanß Leitner, Georg Langer a Andreas Nietsch) je poznamenáno, že výsledná „summa 22 perschonen“ je částkou „ohn die weiber undt kinder wie auch ohn gesindt“. Ještě v polovině 18 století zde kromě 16 domků vrchnosti evidují vedle dědičné

Bližčice (Bleischwitz, f. 27–31), ležící na levém (severovýchodním) břehu Opavice v nevelké vzdálenosti od sídla knížecí komory a mající též vlastní kostel Sv. Kateřiny, byly jako někdejší majetek města Krnova z tamního děkanství administrovány i v ohledu církevní správy. Původně (1523 a 1531) tu mělo zápis v urbáři komory 30 hospodářů, roku 1535 jich bylo 33, ale již z berního přiznání z let 1619 a 1623 máme vědomost o částce 66 osedlých, jejichž stav ale k roku 1723 zase poklesl na pouhých 37 míst. Přes blízkost sídla knížecí komory, kde obracení na katolickou víru bylo započato již roku 1625, bylo v této vsi na jaře roku 1651 evidováno pouze 24 katolíků.⁷⁶ Vedle učitele Georga Potzschmana s ženou⁷⁷ a dcerami Rozínou a Marií, byli té víry ještě stará rychtářka s děvečkou, Michael Cramer⁷⁸ s dcerou Zuzanou a syny Pavlem a Georgem, Georg Willner⁷⁹ s dcerou Martou, dále též Georg Haucke, Nickel Gretzel, Georg Eser, Georg Klausewitz, Paul Klausewitz, Mathes Gretzel s čeledínem a děvečkou Dorotou, Hans Beuer⁸⁰ s čeledínem a na gruntu Junckera Wolfa sloužící čeledín Hans a děvečka Anna.

Při víře nekatolické tehdy naopak setrvalo 227 jedinců,⁸¹ jejichž evidence zabírá v soupisu pět úplných sloupců a má tuto podobu: Baltzer Herfert s ženou Dorotou,⁸² synem Georgem a dcerou Kateřinou, Zuzana Hackova⁸³ se synem Georgem a její zeť Georg s manželkou Zuzanou, Hans Koller s ženou Annou a dětmi Lorencem a Markétou, Křištof Kuhn s ženou Evou a synem Křištofem,

rychty 14 selských gruntů, 1 zahradu, 1 velkého a 8 malých domkařů. O tom bližší Schullig, H.: tamtéž, s. 638.

76 V sumáři stála původně částka 25.

77 Georg Potzschman und Ester von Bleischwitz lassen taufen ein Joannes (20. 6. 1649), Georgius (15. 2. 1652), Rosina (29. 9. 1653).

78 Michael Crämer und Agneta lassen taufen ein Marcus (21. 3. 1641), Rosina (15. 6. 1646).

79 George Wil(d)ner und Eva von Bleischwitz lassen taufen ein George (16. 2. 1643), Joannes (13. 4. 1645), Thomas (21. 11. 1649).

80 Joannes Beyer und Anna von Bleischwitz lassen taufen ein Simon (3. 11. 1641), Judit (26. 9. 1647), Andreas (24. 10. 1649), Thobias (7. 7. 1654), Rosina (5. 9. 1656).

81 Matrika eviduje v roce 1640 z Bližčic 11 křtů, 1641 odtud pokřtili 18 dětí, 1642 (16), 1643 (21), 1644 (11) včetně zápisu zvláště v pozdějších letech se často objevujícího v blízkém okolí Krnova, jenž se stal garnizónou švédské okupační armády, „14. 12. 1644 eine Soldaten Hure(n) mit Nahmen Anna lassen taufen ein Thomas“, 1645 (15), 1646 (15), 1647 (12), 1648 (16), 1649 (8), 1650 (15), 1651 (10), 1652 (14), 1653 (16), 1654 (5), 1655 (6), 1656 (4), tj. v průběhu těch 17 roků celkem 213 křtů při průměru více jak 12 zápisů do roka. Byť roku 1770 byly Bližčice (721) počtem duší menší jak nedaleké Úvalno (740), po válce třicetileté bylo v té vsi (251 evidováno v soupisu) snad dvakrát tolik lidí než v Úvalně (kde soupis zmínil celkem 149 jedinců), čehož svědectvím jsou i částky výše vzpomenuých křtů dětí v jednom roce.

82 Baltasar Herfert und Dorothea lassen taufen 21. 11. 1641 ein Susanna.

83 Georg Hanke (katolík roku 1651) und Susanna lassen taufen ein Matheus (21. 6. 1640), Christian (17. 8. 1643).

Křištof Müller s ženou,⁸⁴ děvečkou Annou a dětmi Johanem a Barborou, Mates Heinrich s ženou Evou a dětmi Martinem a Dorotou, Adam Heinrich s ženou Evou,⁸⁵ Martin Heinrich s ženou Zuzanou,⁸⁶ zetěm Křištofem a jeho manželkou Rozínou, Baltzer Schneider s ženou Evou,⁸⁷ synem Georgem a ovdovělým pášákem krav Křištofem s dětmi Křištofem a Rozínou, Michel Lares s ženou Zuzanou,⁸⁸ Paul Poppe s ženou Kateřinou,⁸⁹ Mates Herfer s ženou Dorotou,⁹⁰ synem Matějem a podruhyní Zuzanou,⁹¹ Thomas Rasman s ženou Barborou⁹² a dcerami Dorotou a Annou, Andreas Mertzler s ženou Kateřinou,⁹³ Georg Pohl s ženou Markétou a synem Georgem, Merten Buderknecht s ženou Evou,⁹⁴ Andreas Satke s ženou Evou,⁹⁵ dětmi Martinem, Andresem a děvečkou Annou, Anna po Gretzlovi se synem Michaellem a děvečkou Marií, Michel Wilsch⁹⁶ s dcerou Evou a podruhyní, Hans Wilsch s ženou Evou⁹⁷ a matkou Evou, hospodář Juncker Wolf a na jeho gruntu přítomný starý muž jménem Georg, Matějova žena, čeledínové Georg a Johann, mládenec Johann, děvečky Kateřina, Dorota a kuchařka Marie, Thomas Polcke s ženou Dorotou⁹⁸ a dcerou Dorotou,

-
- 84 Christof Müller und Dorothea lassen taufen ein Georgi (21. 1. 1640), Elias (25. 3. 1643).
- 85 Adam Heinrich und Eva lassen taufen ein Catharina (29. 11. 1650), Mathei (23. 9. 1653), Eva (12. 1. 1656).
- 86 Merten Heinrich († před 12. 4. 1652) und Susanna lassen taufen ein Joannes (7. 5. 1645), Abraham (10. 8. 1648), Georgius (12. 4. 1652).
- 87 Baltasar Schneider und Eva lassen taufen 20. 1. 1644 ein Maria.
- 88 Michael Larisch (Lareß) und Susanna von Bleischwitz lassen taufen ein Thomas (23. 12. 1646), Joannes (3. 1. 1648), Michael (10. 5. 1650), Baltasar (4. 1. 1652), Barbara (15. 1. 1653) a Georgius (21. 4. 1655).
- 89 Paul Poppe und Catharina lassen taufen ein Kind (21. 12. 1645), Andreas (27. 11. 1650).
- 90 Mathes Herfer und Dorothea lassen taufen 17. 12. 1641 ein Rosina.
- 91 V prvním sloupci bylo napočítáno 44 nekatolíků.
- 92 Thomas Roßeman und Barbara lassen taufen ein Barbara (31. 7. 1650), Catharina (21. 9. 1651).
- 93 Andreas März(er) und Catharina lassen taufen 16. 1. 1648 ein Salomena.
- 94 Merten Peterknecht und Eva lassen taufen ein Martin (11. 11. 1643), Thomas (14. 12. 1644), Joannes (1. 9. 1647), Georgius (27. 2. 1650).
- 95 Andreas Satke und Eva lassen taufen 7. 6. 1640 ein Matheus.
- 96 Toto příjmení (Willisch) nalezneme v té vsi již v urbáři z roku 1523. Odtud se to příjmení v roce 1690 dostalo sňatkem do Krasova a z něj zase počátkem 19. století zpět do Krnova, kde podnes žijí jeho nositelé a přímí potomci toho rodu.
- 97 Joannes Willisch und Eva von Bleischwitz lassen taufen ein Susanna (12. 8. 1640), Rosina (8. 12. 1642), Barbara (30. 6. 1647), Joannes (21. 11. 1651), Georgius (11. 5. 1655). Andreas Willisch und Juliana lassen taufen ein Rosina (11. 6. 1641), Catharina (22. 11. 1643), Adam Willisch und Dorothea lassen taufen 1. 11. 52 ein Catharina.
- 98 Thomas Polcke und Dorothea lassen taufen ein Petrus (1. 7. 1640), Barbara (25. 8. 1641), Rosina (5. 5. 1644).

Georg Satzke s ženou Evou,⁹⁹ Křištof Peschke s ženou Zuzanou¹⁰⁰ a čeledínem,¹⁰¹ Mates Satzke s ženou Dorotou a dcerou Annou, Simon Satzke s ženou Annou,¹⁰² Johannes Satzke, Křištof Satzke, Georg Werner s ženou Rozínou¹⁰³ a děvečkou Judit, Georg Henn¹⁰⁴ s ženou Zuzanou a čeledínem Adamem, Adam Wunderlich s ženou Zuzanou,¹⁰⁵ dcerou Zuzanou, děvečkou a čeledínem Johanem, Simon Satzke s ženou Dorotou,¹⁰⁶ jeho sestra Anna a čeledín Hans, Anna po Eserovi a při té stojící děvečka a čeledín Křištof, Lorenc Weintrit s ženou Kateřinou,¹⁰⁷ Martin Grieger s ženou Alžbětou,¹⁰⁸ Mates Biermeyer¹⁰⁹ s ženou Alžbětou, dcerou Zuzanou a čeledínem, Andres Hausch s ženou Annou¹¹⁰ a matkou Annou, Gréta po Fabiánovi Hansovi¹¹¹ a její syn Hans, Heinrich Miller s ženou Annou,¹¹² luterský učitel s ženou a děvečkou, Mates Kutze s ženou Evou a dcerou Zuzanou, Georg Labitz s ženou Evou,¹¹³ zetěm Křištofem a jeho manželkou Evou,¹¹⁴ Merten Tieller s ženou Evou,¹¹⁵ Křištof Burcker s ženou

-
- 99 Georg Sat(8)ke und Eva lassen taufen ein Georg (8. 9. 1645), Susanna (15. 12. 1646), Joannes (2. 9. 1651).
- 100 Christof Peschke und Susanna lassen taufen ein Christof (25. 4. 1643), Maria (8. 9. 1644), Rosina (24. 1. 1647), Joannes (30. 4. 1649).
- 101 V druhém sloupci bylo autorem soupisu napočítáno 42 nekatolíků.
- 102 Simon Satzke und Anna lassen taufen 22. 8. 1651 ein Joannes.
- 103 Georg Werner und Rosina lassen taufen ein Georgi (7. 9. 1643), Agnes (22. 1. 1645), Rosina (24. 2. 1647), Eva (9. 3. 1650), Anna (11. 8. 1653).
- 104 Georg Hein und Susanna lassen taufen ein Stephany (6. 1. 1643), Susanna (6. 1. 1646), Georg (29. 9. 1648), Laurentius (7. 7. 1650), Nicolai (26. 5. 1653).
- 105 Adam Wunderlich und Susanna lassen taufen ein Barbara (18. 9. 1641), Eva (20. 8. 1643), Rosina (8. 12. 1648), Ester (1. 12. 1652), Maria (24. 9. 1653, přičemž manželkou byla Rosina).
- 106 Simon Satzke und Dorothea lassen taufen ein Joannes (12. 9. 1647), Georgius (22. 3. 1649), Susanna (6. 1. 1651), Rosina (20. 7. 1653). Ale také Simon Satzke a manželka Mariana křtí odtud dítě jménem Simon (19. 8. 1643), též Simon Satzke a manželka Kateřina křtí dítě Anna (post marty 1656).
- 107 Laurenti(us) Weintritt und Catharina von Bleischwitz lassen taufen 19. 10. 1645 ein Martin.
- 108 Martin Greger und Elisabeth lassen taufen 12. 11. 1651 ein Joannes.
- 109 Pravděpodobná podoba příjmení, které je v originálu přepisováno.
- 110 Andres Hanisch und Anna lassen taufen ein Andres (22. 11. 1643), Mariana (15. 8. 1652).
- 111 Fabian Hanßin Gritta.
- 112 Heinrich Möller und Anna lassen taufen ein Barbara (5. 2. 1642), Susanna (18. 2. 1644), Michael (12. 9. 1646), Anna (13. 3. 1648), Rosina (18. 1. 1650), Henricus (11. 11. 1654).
- 113 Georg Lawatsch (jindy také Labatsch, na sousedním řádovém zboží v tehdy ještě dílem české vsi Paseka, ležící jižně od hradu Sovince, takto v lánovém rejstříku zapsali příjmení urbaniálního hospodáře Hlaváče) und Eva lassen taufen ein Matheus (13. 9. 1640), Joannes (17. 5. 1643), Martin (5. 10. 1646), Christian (20. 3. 1650), Simon (17. 1. 1654).
- 114 Ve třetím sloupci jsem napočítal 50 proti autorovým 49.
- 115 Merten Tiller und Eva lassen taufen ein Anna (8. 3. 1645), Matheus (21. 9. 1646), Anna (22. 8. 1648), Martin (18. 10. 1650).

Annou¹¹⁶ a dcerou Dorotou, Merten Weintrit s ženou Annou¹¹⁷ a matkou Julia-
nou, Eva po Heinovi, Thomas Hartman s ženou Dorotou a dětmi Dorotou
a Hansem, Agnes po Gretzlovi, Hans Scheide s ženou Annou,¹¹⁸ Hans Gre-
ger¹¹⁹ s ženou Rozínou, Hans Kriebel s ženou Marií¹²⁰ a dětmi Evou a Hansem,
Nickel Pfilip s ženou¹²¹ a podruhem Michalem, rychtář Hans Potzschman s že-
nou Ester, 2 děvečkami, mládencem od koní, mládencem Hansem a čeledínem
Tomášem, Hans Gretzel s ženou Kateřinou,¹²² čeledínem Havlem a děvečkou
Rozínou, Hans Dittrich s ženou Kateřinou,¹²³ Hans Burghart s ženou Annou,¹²⁴
Christof Scheidthauer s ženou Evou¹²⁵ a matkou Sárrou, Hans Poche s ženou
Dorotou,¹²⁶ dětmi Andreasem, Georgem a podruhyňí Ester, Abraham Schmidt
s ženou Dorotou¹²⁷ a syny Abrahamem a Jakubem,¹²⁸ Merten Winkler s že-
nou¹²⁹ a matkou, Georg Stuet s ženou Marií a synem Martinem, předešlého syn
Mates Stuet a matka,¹³⁰ Eva po Müllerovi, Paul Schreier s ženou Annou, Hans
Greger s ženou Judit,¹³¹ Georg Klausewitz s ženou Annou,¹³² otcem Pavlem
a děvečkami Annou a Kateřinou, Thomas Gebauer s ženou Ester,¹³³ Anna po

-
- 116 Christof Burkhardt (Barchert) und Anna lassen taufen ein Christof (21. 11. 1641), Joannes (1. 5. 1643), Thomas (19. 11. 1649).
- 117 Martin Weintrit und Anna lassen taufen ein Anna (28. 1. 1646), Andreas (30. 11. 1648), Georgius (14. 8. 1653).
- 118 Hans Scheide und Anna lassen taufen ein Joannes (18. 8. 1652), Dorothea (26. 8. 1657).
- 119 Joannes Greger und Susanna lassen taufen 13. 2. 1643 ein Mathias.
- 120 Hans Kriebel und Maria lassen taufen 12. 2. 1643 ein Petrus.
- 121 Nicolaus Philip und Marta lassen taufen ein Judit (3. 9. 1642), Georgi (2. 5. 1645), Eva (21. 12. 1646).
- 122 Joannes Gretschel und Catharina lassen taufen 24. 2. 1647 ein Mathias.
- 123 Joannes Dittrich und Catharina lassen taufen ein Georgius (15. 2. 1641), Catharina (28. 7. 1648), Susanna (17. 11. 1652).
- 124 Joannes Burgkert und Anna lasen taufen 20. 3. 1652 ein Maria, Joannes Burckert und Eva lassen taufen ein Joannes (19. 5. 1642), Eva (23. 10. 1644).
- 125 Christof Scheidthauer und Eva lassen taufen 3. 12. 1647 ein Susanna.
- 126 Joannes Poch und Dorothea lassen taufen 6. 7. 1642 ein Susanna.
- 127 Abraham Schmidt(berger) und Barbara lassen taufen Elisabeth (21. 7. 1649), Andreas (30. 11. 1651). Gallus Schmidt und Anna lassen taufen 13. 10. 1655 ein Zacharias.
- 128 Ve čtvrtém sloupci napočítali 52 nekatolíků.
- 129 Merten Winckler und Catharina lassen taufen ein Maria (29. 5. 1650), Martin (20. 8. 1651).
- 130 Mathes Stuet, der Sohn, und die Mutter.
- 131 Joannes Greger und Judit lassen taufen ein Catharina (2. 11. 1644), George (16. 9. 1647), Martin (10. 8. 1650), Judit (24. 6. 1653).
- 132 Georg Klaußewitz und Anna lassen taufen ein Elisabeth (16. 12. 1648), Anna (21. 4. 1652), Martin (4. 10. 1654).
- 133 Thomas Neugebauer und Ester lassen taufen 2. 3. 1648 ein Kind (jméno chybí), Andreas (27. 11. 1650), Maria (11. 8. 1653).

Klausewitzovi, stará žena po Polákovi,¹³⁴ Job Fitzner s ženou Zuzanou,¹³⁵ čeledínem a děvečkou, Jacob Lierche s ženou a dcerou Barborou, Marta po Valentínovi,¹³⁶ Merten Beilieg s ženou Annou,¹³⁷ Michel Kramer s ženou, děvečka Andrese Steuera, Casper Jahn¹³⁸ s ženou, děvečkou a syny Tobiášem a Johannem.¹³⁹ Mezi všemi takto pečlivě zapsanými jedinci bylo evidováno celkem 62 manželských párů (třikrát byl na gruntu hospodáře rovněž zmíněn zeť s ženou) a vedle těch ještě 41 dětí (23 synů a 18 dcer), 32 osob v čeledníku (11 čeledínů, 17 děveček, 3 mládenci a 1 pasák krav) a také 30 osaměle stojících dospělých jedinců (11 žen a 3 podruhně, kuchařka a sestra hospodyně, 6 matek a 1 otec hospodáře, 6 mužů a podruh).

L e s k o v e c (Spachendorf, f. 32–35), jehož katastr se dotýkal na řece Moravici hranic moravského panství Šternberk, měl roku 1523 pouhých 17 hospodářů. Ten počet se však brzy zvýšil na 23 (1531) a 32 (1535), aby tu konečně v letech 1619 a 1623 vykázali 54 gruntů a roku 1723 dokonce 58 osedlých. Na jaře roku 1651 tu včetně rychtáře Andrese Hampla s ženou Barborou a dcerou Rozínou napočítali 17 katolíků,¹⁴⁰ naopak dalších 174 osob¹⁴¹ setrvalo při víře nekatolické. Z těch duší bylo 37 zapsáno na podruží (12 párů, 6 žen, 6 mužů a 1 dcera), 21 nalezlo obživu při 8 domcích (5 párů stejné víry a 1 rozdílné, 3 synové, 2 dcery, osamělá hospodyně a osamělý hospodář s 2 sestrami), 45 při 19 zahradách (16 párů s 5 dcerami a 1 synem, osaměle stojící hospodyně a 2 hospodáři, též 2 dcery, 1 syn a hospodářův bratr) a zbývajících 71 (27 párů stejné víry a jeden rozdílné s 3 dcerami a 9 syny, osamělý hospodář s bratrem a osaměle stojící hospodyně) při 30 selských usedlostech.

R á z o v á (Raase, f. 36–43), ves dotýkající se svým obrovským katastrem hranic Moravy a zároveň slezského zboží Německého řádu se sídlem v Bruntálu, byla také dlouhou dobu pustou a kolonizovali ji až roku 1548 lidé povolání

134 Die alte Polackin.

135 Job Pfitzner und Rosina lassen taufen 18. 8. 1653 ein Rosina.

136 Die Valten Marta.

137 Martin Beinlig (Beintig) und Anna lassen taufen ein Marta (10. 1. 1652), Martin (4. 12. 1653), Susanna (17. 2. 1656).

138 Feldtmüller. P r a s e k, V.: tamtéž, na s. 34 uvádí, že skrze příslušenství té vsi k obhradí Cvilínskému byli ještě v 15. století k „polnímu mlýnu“ Bližčickému vázání mleči až z Býkova, k vůli čemuž sem vedla cesta knížecím lesem, zatímco k druhému mlýnu vázání byli mleči Úvalenští.

139 V pátém sloupci napočítali 39 nekatolíků. Z celkového počtu zde zapsaných 251 duší bylo tak 123 jedinců mužského a 128 ženského pohlaví.

140 V sumáři byla původní částka 16 opravena na 17. Té víry byli ještě sedláci Paul Weyman s ženou Kateřinou, Georg Weyman s ženou Annou, Fridrich Krammer, Thomas Schwartz s ženou Annou, Marie, žena domkaře Bartla Thomase, Mates Weyman s ženou Annou, Eva, žena podruha Hanse Furcha, Hans Richter s ženou Evou a také žena po Hansi Greipelovi.

141 V sumáři, který byl autorem soupisu zjevně opravován a je shmutím předešlých dílčích počtů (42+46+45+41), nalezneme částku 174. Při poněkud podezřelé absenci čeledi bylo tak v té vsi evidováno celkem 95 jedinců mužského a 96 osob ženského pohlaví.

sem ze Slezska a z ještě vzdálenějších Branibor novým majitelem Krnovského knížectví makrabím Jiřím Braniborským z Ansbachu. V letech 1619 až 1623 mělo to místo již 122 hospodářů. Byť tu o jedno století později (1723) evidovali opět pouze 103 gruntů,¹⁴² v seznamu podle víry z jara roku 1651 zde napočítali vedle pouhých 7 katolíků, kteří však téměř všichni byli poddáni sousední vrchnosti Německého řádu,¹⁴³ dalších 565 jedinců víry nekatolické.¹⁴⁴ Tito vedle 5 obecních domků¹⁴⁵ obývali nejméně jednu stovku usedlostí a skladba takto opět velmi pečlivě evidovaných jedinců byla následující. Vedle 87 manželských párů při gruntech a dalších 54 na podruží¹⁴⁶ má zde ještě zapis (včetně 3 párů nesezdaných) 20 mužů, 44 žen a celkem 137 dětí (70 synů a 67 dcer), kdežto zbývajících 78 jedinců v této druhé největší vsi knížecí komory připadlo na čeledník (14 čeledínů, 22 mládenců, 30 velkých a 5 malých děveček) a chasu (6 tovaryšů a 1 učedník).

L i c h n o v (Lichten, f. 44–46), pro který starší údaje o počtu osedlých opět postrádáme, měl v letech 1619, 1623 i 1723 vždy shodný počet 72 hospodářů, z toho bylo 31 sedláků a 41 zahradníků. Včetně šafáře dolního dvora, jehož manželka s dětmi i čeledí jsou zapsáni mezi nekatolíky, prokázalo tu roku 1651 příslušnost ke katolické víře 13 dospělých osob,¹⁴⁷ naopak šafář dvora horního,

-
- 142 Podle K n e i f e l , R.: tamtéž, s. 129, bylo zde roku 1793 napočítáno vedle 299 domů též 1 795 obyvatel, kdežto děkanská matrika z roku 1799 zde eviduje 2 063 duší. Podle Faustina Ense tu bylo roku 1834 shledáno včetně 4 evangelíků a 4 Židů 1 895 obyvatel.
- 143 In der gemeinde Raase befinden sich in christl(ichen) catholischen glauben, die sich bey der heiligen österlichen zeit zur heiligen beicht undt communion eingestellet, in Georg Pols heusel, Eva, eine wittiebe aus den freudenthalischen (Bruntál), item Lorentz Eclikelin auß den eylenbergischen (Sovinec) gebiette, itt(em) ein ander wittibe, so ins freudenthalische gehörig. Hernach folgende perschonen bekennen sich wol zue den christl(ichen) catholischen glauben, haben sich aber nicht zur zeit eingestellet, Bartel Reut sambt seinem weibe, Bartel Laucks, ein alter mann auß (d)en eylenbergischen, itt(em) Georg Lichtblaus weib. Rovněž mezi nekatolíky jsou zde poznamenány osoby příslušející v poddanství na sousední zboží, totiž Sára, stará vdova z Hirschbergu, 2 „fremde jungen“ u hospodáře Matěje Gittnera, 1 děvečka z Bruntálu sloužící u Georga Witka, 2 děvečky z Valšova u Hanse Gittnera, děvečka z Bruntálu službou u Adama Beyera, děvečka z Bělé (Seüfersdorf) u hospodáře Hannse Gittnera mladšího, taktéž cizí děvečka při podruží Valtina Purmana. Z Friedlandu (Břidličná) na panství Sovinec pocházela matka podruha Michla Bayera, též žena po Hansi Warinovi (z Tylova) byla z toho panství.
- 144 Proti opět chybné dílci i závěrečné sumarizaci jednotlivých sloupců ($57+57+62+95+72+77+69+79 = 592$) bylo zde dle naší interpretace evidováno ($59+58+60+95+73+82+68+70$) 565 nekatolíků. Z těch ale opět dvě osoby (evidované při gruntu Hanše Gittnera) byly víry katolické.
- 145 Pod záhlavím „in gemein häusel“ (f. 43) jsou poznamenáni Georg Heintzel s ženou, dcerou a synem, kovář Georg Lichtblau s mláďencem, Casper Gitner s ženou, děvečkou, mláďencem a podruhem Martinem Gitnerem s ženou, Caspar Michel s ženou, dvěma syny a dcerou, Georg Beyer s ženou a děvečkou.
- 146 Z těch byl jeden pár na výměnku a dalších 13 bylo zapsáno (f. 43) pod záhlavím „deß richters Haußleüthe“.
- 147 Hans a Michel Pietman, Hans (richter), Mates (geschworner) a Thomas Mayer, Hans Strauß,

správce ovčína a také knížecí hajný spolu se svými rodinami a vrchnostenskou čeledí, podobně jako následujících 28 sedláků,¹⁴⁸ 9 půlsedláků,¹⁴⁹ 23 zahradníků¹⁵⁰ a 6 domkařů či podruhů,¹⁵¹ byli nekatolíky.¹⁵²

Z á t o r (Seiferödorf, f. 47–48), ves ležící hned na počátku cesty stoupající z Louček do Lichnova a ozdobená farním kostelem Nejsvětější Trojice,¹⁵³ byla ještě v letech 1523 a 1531 pustá, ale již roku 1535 tu mělo zápis prvních 18 hospodářů. Jejich počet je v letech 1619 a 1623 více než dvojnásobný a dosáhl částky 40 osedlých, naopak o sto let později (1723) se opět snížil na 34 míst. Roku 1651 tu shledali pouze 10 katolíků.¹⁵⁴ Nekatolíci, jichž tu byla opět velká převaha, jsou zde ve dvou následujících sloupcích hned za jménem dědičného rychtáře Michla Schwartze reprezentováni jmény 46 mužů a 6 žen,¹⁵⁵ která ale mohla ojedinele reprezentovat k zdejším usedlostem příslušející podruží či výměnky.

Michel Kiemitzer, žena po Jakobu Ardeltovi, Hans Herman, podruhyně sedláků Hanse Kietela a Hanse Plaschky, Andres Seeliger.

- 148 Paul Pietman, Merten Schientzel, Georg Grechen, Valtin Pietman, Georg Weintrit, Eliab Ha(r)tel, Merten Pietman, Hans Plaschke, Michel Rotter, Merten Meyer, Hans Meyer, Michel Hain, Georg Englisch, Merten Kientzer, Baltzer Kloß, Michel Sandler, Mathes Diepoldt, Merten Englisch, Merten Kohler, George Peschke, Nickel Meyer (kretschmer), Michel Ascher, Hans Kiettel, Hans Hartel, Christof Schmidt, Georg Hartel, Merten Wolfert a Michel Beytel (kretschmer).
- 149 Fußgeher, alß halbe pauern. Merten Nietsch, Hans Seydel, Fridrich Enndt, Jacob Mayer, Paul Hartman, Christof Chäler, Merten Mayer, Mathes Mayer a Merten Mayer.
- 150 Paul Pietman, Michel Clement, Georg Rübner, Michel Czäschner, Hans Axner, Michel Näckel, Georg Plaschke, Hans Mayer, Georg Riedel, Christof Tatzel, Bartel Jahm, Jacob Kientzer, Casper Steiner, Merten Peschke, Georg Nietsch, Adam Mayer, Andreas Kreyße, Hans Kientzel, Merten Biefel, Michel Jahm, Andres Mayer, Hans Schmidt a Georg Beytel.
- 151 Anglerheußler undt Haußleuth. Paul Nietsch, Andres Mayer, Georg Spießke, Hans Kientzel, Heinrich Kreiß a Merten Pfeiler.
- 152 V závěru konsignace nalézající se částku „82 wirth ohn weib Kinder undt Gesindt“ autor nejspíše obdržel započtením již zmíněných 13 katolíků, z nichž ale dvě osoby byly zjevně evidovány jako podruhyně.
- 153 Prvním katolickým farářem v Zátoru (a zároveň i v sousedních Branticích) byl od roku 1625 P. Barnabas, kterého zde v letech 1627 až 1630 vystřídal pozdější krnovský děkan (1632 až 1679) Cornelius Otweiler. Hned po něm byl správou té fary s filiálními kostely v Široké Nivě, Krasově a Dětrichovicích pověřen kněz z obvodu vratslavské diecéze jménem Georg Elias Geržický, který zde údajně setrval až do roku 1649 a je znám tím, že ve svém listu konsistoři z roku 1631 vyličil žalostný svého obročí, neboť se toho roku ani jedna osoba nezpovídala a sotva třetina desátku byla odvedena na faru. Předešlého na zátorské faře vystřídal Michael Rafael Jeltsch, který zde pak setrval až do roku 1666.
- 154 Hans Hielfert, Georg a Hans Rotter, Hans Schmidt, Adam Richter a ženy Hanse Fleischera, Matěje Kloße, Barbara Kochova, Marie a Anna, obě po Linckerovi.
- 155 Hans Dietrich, Baltzer Meißner, Hans Wolfert, George Beitel, Merten Meißner, Hans Kloß, Michel Riedel, Hans Kralieck, Mälcher Nöter, Michel Wäber, Fridrich Kloß, Merten Grabner, George Grabner, Baltzer Schröter, Cath(e)rina Peschkin, Paul Pfielbe, Sibilla Biefelin, Susanna Peschkin, Andres Riedel, Hans Wolfert, Hans Spieschke, Merten Riedel, Mathes Knabe, George Thiel, Eva Kuntzin, Eva Briegtzin, Fridrich Richter, Christof Beyer, Baltzer Schreiber, An-

N o v é H e ě m i n o v y (Erbersdorf, f. 49), ležící na horním toku Opavice a v těsném sousedství se zbožím Německého řádu, byly ještě roku 1535 zcela pusté, zato v letech 1619 a 1623 měly již 24 osedlých a o sto let později dokonce 35 míst. V roce 1651 tu shledali pouze dva katolíky,¹⁵⁶ naopak na 28 usedlostech, které jsou v jediném sloupci prezentovány jménem dědičného rychtáře Melchera Jauerniga a dalších 23 hospodářů a 4 hospodyň, byli nekatolíci.¹⁵⁷

H r a d č a n y (Hratschein, f. 50), ves ležící severně od řeky Opavice¹⁵⁸ a odtud na počátku slezských válek (1742) spadlá do pruského záboru, starší data o počtu svých hospodářů rovněž postrádá a tak až z berního přiznání z let 1619 a 1623 víme, že tu bylo 16 hospodářů (10 sedláků a 6 zahradníků) proti 18 z roku 1723. V roce 1651 odtud vykonali zpověď a přijali svátost oltářní vedle sedláka Matěje Richtera a zahradníka Georga Schustera ještě další 2 podruzi,¹⁵⁹ kteří však byli poddanými jiné vrchnosti. Jména dalších 14 hospodářů,¹⁶⁰ jejichž podoba dovoluje soudit dílem na slovanský jazyk jejich nositelů, reprezentují nekatolíky.

Ú b l o (Aubeln, f. 51), mající v letech 1523 a 1531 11 hospodářů, ale již 1535 15 míst, vykazalo na počátku třicetileté války (1619 až 1623) 17 (12 sedláků a 5 zahradníků) a roku 1723 dokonce 23 osedlých. Podle soupisu z roku 1651 odtud vykonali velikonoční zpověď pouze rychtář Hans Trulle s ovčákem Martinem, naopak téměř z poloviny slovansky znějící příjmení dalších 13 sedláků, 5 zahradníků a 6 podruhů¹⁶¹ i tu reprezentují nekatolíky.

R o v n é (Roben, f. 52–53), ves s farním kostelem Sv. Petra a Pavla¹⁶² a ležící západně od Hlubčic při hranici knížectví s největší moravskou enklávou

dres Fischer, George Beyer, George Hartman, Paul Pfeiller, Baltzer Otto, Mattes Langer, Hans Fleischer, Merten Kloß, George Meißner, Merten Kierschner, Paul Ludwig, Mathes Pfielpe, Merten Thiel, Hans Kauf, Hans Koch, Christof Meißner, Mates Quedwig, Merten Quedwig, George Pfilbe, Hans Boblick, Andres Lichtenender, Dorothea Tüllin, Hans Fuecker.

156 Baltzer Mircke a Maria Kölerin.

157 Michel KaBal(i)tzke, Baltzer Jauernigk, Jacob Ochien, Catharina Kollerin, Paul Hanß, Eva Heinin, Simon Pohl, Hans Ziemmerman, Anna Mickin, Michel Kirchner, Johannes Liepelt, Michel Beyer, Bartel Winckler, Johannes Reif, Andres Kloß, Johannes Kunert, Catharina Nieschtzin, Hans Schammel, George Pieltzer, Melcher Nieschtz, Christof Grabner, Simon Richter, Michel Schreiber, Hans Hehler, George Müller, Baltzer Vietz, Merten Hielßer.

158 Severozápadně od Opavy při někdejší cestě z Opavy do Hlubčic.

159 Sonsten befinden sich zwey haußgenoß zwar, welche nicht unterthänig, jedoch catholisch sein.

160 Paul Burde (pauer), Hanß Wantrob, Hanß Reichel, Casper Linck, Andreß Laska, Cuba Borstzka, Barthel Wolf (richter), Andreß Moßler, Paul Moßler, Valtin Kreibel, Hanß Steiner, Hanß Rasch, Mathusch Stropau, Mathusch Böhm.

161 George Arbter, Jacob Ondracke, George Ondracke, Adam Kahraß, Andreas Schneider, Nicolaß Ondraczke, Andreas Trulla, Merten Trulla, Casper Ondrazke, Maczek Schmidt, Adam Havrancke, Bartel Schmidt, Casper Gietzietka, (die gärtner) Paul Selenka, Merten Havrancke, Christof Pusch, George Rzehub, Martha Havrancken, (die haußleute) Jacob Arbter, Greger Miller, Thomas Andrazke, Merten Giezietka, Jacob Leyter, Merten Arbter.

162 **W o l n y**, G.: tamtéž, V. Band, na s. 321 zmínil, že do roku 1630 byla ta fara s filiálkou v Dobešovech v držení evangelfků a potom až do roku 1650 zůstala neobsazena. Tehdy bylo to

Osoblažskou, náleželo k majetku města Hlubčic a bylo roku 1609 postoupeno Krnovu výměnou za Tomice. Podle urbáře z roku 1531 zde mělo zápis jen 14 osedlých, zato již v letech 1619 a 1623, když tu ves evidovali jako majetek města Krnova, 68 hospodářů a ještě o jedno místo navíc zde shledali o sto let později (1723) při vizitaci Karolínského katastru. Předepsanou velikonoční zповěď odtud vykonalo a svátost oltářní přijalo pouze 8 duší.¹⁶³ Ti, kteří zde naopak setrvali při víře evangelické, jsou ve dvou úplných sloupcích reprezentováni jmény 54 hospodářů včetně tamního dědičného rychtáře Pavla Tenscherta.¹⁶⁴

Děťchovice (Dietterßdorf, f. 54 a 55), náležející původně k Zátor-skému zboží¹⁶⁵ a odtud pusté ještě roku 1535, měly před třicetiletou válkou podle příznání v knížecím výkazu z let 1619 a 1623 35 osedlých hospodářů. O sto let později (1723) tu bylo shledáno 32 míst. Příslušnost ke katolickému náboženství na jaře roku 1651 prokázalo pouze 7 osob,¹⁶⁶ naopak zbývajících 102 jedinců, kteří jsou ve dvou sloupcích soupisu opět prostřednictvím čísel přiřazeni za jména 30 hospodářů¹⁶⁷ a 13 podruhů,¹⁶⁸ byli nekatolíci.

obročí obsazeno knězem Georgem Hořickým, který však podle konsistoriálních akt musel diecézi skrze „unverbesserlichkeit“ opustit. Potom bylo o to místo v duchovním ohledu pečováno ze sousedních Křížovic (Kreuzendorf), kde ale poměry stran duchovní správy nebyly lepší, neboť zde roku 1654 mezi více jak 700 farníky shledali pouhé 2 katolíky. Teprve 30. 7. 1668 obdržela fara v Rovném spolu se Žopovy (Soppau) vlastního kněze jménem Jakuba Ignáce Franze, který zde dokázal zjednat nápravu, neboť již roku 1672 jsou tamní farníci označeni za „neo-conversi“, zatímco v sousedních Dobešovech bylo vedle 6 katolíků shledáno ještě 40 evangelíků.

- 163 Frantz Mennger, Michel Lyncke, Hans Schwartz, Andres Lateßka, Georg Materne, Hans Noske undt zwey weibes perschonen.
- 164 Mathes Neugebauer, Michel Franck, Merten Noske, Andres Neugebauer, Georg Schneeweiß, Bartel Behn, Hans Elßner, Mathes Reichel, Mertin Pöschke, Hans Elßner, Michel Reiman, Bartel Hofman, Mathes Polcke, Georg Rincke, Mertin Wehle, Hans Schneeweiß, Jacob Böhn, Mertin Bratke, Thomas Hockof, Hans Schneeweiß, Hans Pfilip, Michel Meße, Georg Kunisch, Georg Reiman, Georg Hockof, Georg Meße, Georg Klein, Mathes Polcke, Paul Weiß, Mertin Luckß, Bartel Meße, Merten Polcke, Georg Peschke, Georg Scharberg, Thomas Riedel, Georg Geitner, Michel Neugebauer, Hans Rotter, Georg Schelle, Hans Dobroschke, Jacob Greger, Georg Kroneß, Casper Schretter, Hans Kleen, Georg Rott, Merten Reichel, Andreas Hofman, Bartel Bartke, Christof Woller, Sigi(s)mundt Wehl, Mathes Berr, Mathes Görisch, Georg Bartke.
- 165 To bylo brzy po svém zpusošení za vpádu vojsk Matyáše Korvína (1674) připojeno ke Krnovské komoře.
- 166 Georg Weiß, Bartel Pischzin, Casper Heyderin, Christof Lehnert, Mathes Hauck sampt seinem weib, Jonas Schönwalderin.
- 167 Michel Zimmerman (2 Perschon), Hans Heyder (3), Georg Weißin (1), Balczter Helbert (2), Lorentz Berg (2), Lorentz Englisch (6), Merten Haschner (3), Christof Priedun (4), Christof Matzner (2), Jacob Friez (2), Hans Matzner (4), Michel Friez (2), Georg Haschner (2), Georg Pauler (5), Michel Heyder (2), Casper Heyder (1), Georg Fritzs (3), Casper Ludwig (3), Merten Gielg (3), Michel Friez (2), Hans Ludwig (2), Michel Gerlich (2), Christof Krischer (2), Adam Riedel (2), Matz Kirchner (3), Michel Trampisch (2), Merten Schönwalder (2), Merten Weltzel (1), Lorentz Neugebauer (3), Hans Briegkner (2), Richterin (3).
- 168 Haußleith. Michel Weißer (2), Melcher Alscher (2), Adam Schwarcz (2), Melcher Mahr (2),

Š i r o k á N i v a (Breittenau, f. 56–58), ležící mezi dvěma rameny horního toku Opavice a nalézající se tak tehdy v těsném sousedství (bruntálského) zboží Německého řádu, byla jako majetek původně příslušející k Zátoru pustá ještě roku 1523. Po 8 letech (1531) však měla již 19 a krátce nato (1535) dokonce 29 osedlých gruntů. Před třicetiletou válkou tu shledali 36 hospodářů a jen o jedno místo méně zde poznamenal (1723) Karolínský katastr. Ves s kostelem Sv. Martina, při kterém byla pak roku 1665 zřízena samostatná fara,¹⁶⁹ měla o velikonocích roku 1651 pouhých 9 osob katolické víry,¹⁷⁰ naopak opět velmi silná nekatolická většina je v soupisu zastoupena pořadím 64 jmen,¹⁷¹ která tu zabírají 2 a půl sloupce, střídavě reprezentují grundy a též k nim příslušející výměnky či podruží¹⁷² a následují hned za jménem rychtáře Fridricha Siegela.

M a r k v a r t i c e (Marckersdorf, f. 58 a 59) byly pusté ještě roku 1535, zato podle knížecího výkazu z let 1619 a 1623 měly již 23 hospodářů (7 sedláků a 16 zahradníků) proti 19 usedlostem, které tu shledali roku 1723. Vedle pouhých 8 osob katolické víry¹⁷³ nalezneme na příslušné stránce soupisu z roku 1651 pořadí dalších 28 jmen a příjmení,¹⁷⁴ která podobně jako rychta Andrease Zimmermana zastupují nekatolická hospodářství a k nim příslušející výměnky či podruží.

Christof Lehnertin (1), Adam Gerlich (2), Michel Gielg (2), Hans Kirchner (2), Pfilip Trampisch (2), Adam Leßig (2), Merten Groß (2), Jonas Schönwalder (1) a Hans Weißer (2).

- 169 Správou té fary byl pověřen pozdější krnovský děkan P. J. Mathias Coroschitz, dle jehož sdělení z roku 1672 „tota parochia Breitenensis idiomate utitur germanico“.
- 170 Merten Nietsch, Andreas Englisch undt sein weib, Schmide Hans, Georg Halicke, der heger, der fleischer, Balczer Miecksteines weib, Hans Schwartz.
- 171 Anna Siegelin (wittib), Adam Stengel, Michael Gädel, alte Gädelin (wittib), Merten Scheithauer, alte Adam Scheithauerin, Merten Gädell, Hans Gäschner, Matz Nietsche, alte Griegerin, Michel Folger, Merten Folger, alte Folgerin, Zacher Gädell, alte Tieschlerin (wittib), Matz Mickstein, Michel Biefel, Hans Engelbrecher, Ernst Francke, Thomas Biedtner, Georg Ziemmerman, Michel Biefel, Christof Halicke, Tobias Zippreß, Tobias Weißer, Merten Scheidt, Macz Klosin, Baltzer Hauckin, Martin Hecht, Simon Stengel, Michel Leonhardt, Thomas Zimmerman, Mathes Berck, Hans Pausch, Elias Närger, alte Macz Bietnerin, Georg Engelbrecher, Melcher Frölich, Christof Kynnel, alte Merten Grußin, Lorentz Anlauf, alt Lor(en)tz Dietrichin, Adam Scheithauer, (alt) Hans Exner, (jung) Hans Exner, Paul Karny, alte Seüchterin, Baltzer Franck, alte Schmi(e)d Gallin, Georg Gädell, Andres Pfeyler, Matz Luckerdt, alte Burckertin, Elias Nietsche, Hans Stamler, Adam Fleischer, Joseph Hamman, Michel Englisch, alte Hofmanin, Melcher Rotter, alte Schneiderin, Melcher Engelbrecherin, Georg Gädell, Melcher Pfeyler (heger).
- 172 Byť je tu na 13 místech s pomocí slůvka „alt(e)“ nebo jen „wittib“ prezentován nejspíše pouhý výměnek (na dalších 3 řádcích zase to místo reprezentují ženy), v sumáři nalezneme za výslednou částkou 65 poznamenáno „wirth ohn weiber, kinder undt gesindt gerechnet“.
- 173 Adam Austen, Beck Melcher und sein weib, Hans Mückin, Georg Schwartzin, Hans Sieber, Hans Willman der ältere, todt der Miller. Pořadí takto evidovaných osob je v závěru doprovázeno částkou „9 personen“.
- 174 Magdalena Zimmermanin, Hans Czäschner, Matz Kuntze, Hans Willman der jüngere, Hans Pietsche, Georg Schwartzer, Tobias Seüchter, Fridrich Appelfiescher, Christof Wancke, Michel Grundman, Adam Schwartzer, Hans Micke, Hans Mähr, Merten Kramer, sein Mutter wittibe, Christof Ludwig, Pfilip Mahr, Paul Nießner, Adam Lindner, Adam Rauer, Georg

K r a s o v (Cronßdorf, f. 60), horská ves novějšího založení, neboť první zmínka o ní je datována až k roku 1502, měla podle urbářů knížecí komory nejprve (1523) 25 osedlých, ale brzy nato (1531) 27 a (1535) 32 hospodářů. Na počátku třicetileté války (1619 a 1623) a také o sto let později (1723) tu napočítali 58 gruntů (43 sedláků a 15 zahradníků) a téže velikosti nejspíš odpovídá i výsledek evidence zdejšího lidu stran jeho víry z jara roku 1651, neboť tu tehdy vedle 10 katolíků¹⁷⁵ shledali dalších 329 osob nekatolické víry.¹⁷⁶ Byť se v případě právě této evidence příslušný duchovní správce spokojil s pouhým konstatováním celkového počtu kajících a nekajících duší, v záhlaví obou právě vzpomenutých částek jsme informováni o tom, že při takové evidenci byl brán zřetel jen na ty osoby, které dosáhly věku 12 let¹⁷⁷ a odtud měly povinnost po vykonání zpovědi odevzdat cedulku a z rukou duchovního pastýře přijmout svátost oltářní.

K o m á r o v (Commerau, f. 61 a 62), farní ves s kostelem Sv. Prokopa, ležící v blízkosti města Opavy a při poštovní cestě do Těšína, měla dle berního přiznání z let 1619 a 1623 30 osedlých hospodářů (12 sedláků a 18 zahradníků) a o jedno století později (1723) tu při vyhotovení Karolínského katastru evidovali 32 gruntů. Skrze velkou zatvzelenost zdejšího lidu ve staré víře luterské drželi správu té fary před rokem 1668 misionáři z Opavské koleje řádu Jezuitů,¹⁷⁸ a právě jejich zásluhou a nejspíše i prostřednictvím tu na jaře roku 1651 bylo shledáno 52 katolíků. Vedle rychtáře Jana Gregorů s děvečkou bylo té víry ještě 8 manželských párů na hospodářství, 2 na podruží, 5 mužů, 10 žen, 2 knechti, 6 děveček a také 7 dětí (4 chlapce a 3 dcery). Naopak dalších 43 jedinců zde setrvalo při víře nekatolické a mezi nimi je vedle rychtářovy ženy Hany a čeledína Tomana Věrovského zmíněno ještě 10 manželských párů na hospodářství, pár na podruží, 7 mužů, podruh, 9 žen, podruhyňe a děvečka.

P l š ť (Pülsch, f. 4 a 5), severně od města Opavy ležící ves s farním kostelem Nanebevzetí P. Marie,¹⁷⁹ kde podle nejstarších komorních urbářů bylo nejdříve 56 (1523), ale brzy nato 58 (1531) a 59 (1535) gruntů, měla podle knížecího přiznání z let 1619 a 1623 již 86 osedlých. Byť zde o sto let později (1723) u příležitosti vyhotovení Karolínského katastru shledali opět pouhých 67 míst, měla tato velmi bohatá a snad také nejvíce zalidněná ves knížecí komory ještě

Schwämmel, Casper Lindner, Christof Christen, Adam Leonhardt, Christof Steyner, Hans Wantke, Baltzer Schwemmel, Hans Weinelt.

175 Der catholischen werden erfunden 10 perschonen.

176 Der uncatholischen werden erfunden sampt den richter 329 perschonen.

177 Consignation, wieviel sich in dem fürstl(ichen) lichtenß(teinischen) cammerdorf Cronßdorf catolische undt uncatolische perschonen befinden, all die jenigen, welche über 12 Jahr sint undt werden in summa wie hernach volget.

178 P r a s e k , V.: tamtéž, IV. Band, s. 474.

179 W o l n y , G.: tamtéž, V. Band, s. 240. Nejpozději v roce 1636 byl na tu faru ustanoven a působil zde až do roku 1672 P. Andreas Porsius, kněz cisterciáckého řádu z kláštera v Kamenci, kterému roku 1649 světili péči rovněž o tehdy uprázdněné obročí fary v Brumovicích.

na jaře roku 1651 vedle 60 selských též 30 zahradnických usedlostí.¹⁸⁰ Skrze velkou zatvrzelost zdejšího lidu ve staré víře evangelické však právě zde k soupisu osob podle víry vůbec nedošlo a tak místo výsledků jinde obvyklé evidence nalezneme mezi úvodními listy vázaného sešitku soupisu jen volně vložené originály dvou listů,¹⁸¹ jejichž prostřednictvím rychtář té vsi a také dva starší konšelé ještě 26. května 1651 omlouvají neúspěch takové evidence poukazem na zatvrzelost celé obce, která přes opakované žádosti a několikeré napomenutí rychtářem se příkazům knížecího úřadu odmítla podrobit a samotnému poznamenání jmen nekatolíků nakonec i zabránila tím, že se celá rozutekla.

Představení obce, kteří se v závěru prvního z listů rovněž snažili očistit z podezření stran svého podílu či viny na vzpouře toho druhu, byli v té věci znovu a nejspíše i obratem požádání úřadem knížecí komory o zjednání nápravy, čehož svědectvím je jejich druhý list, datovaný 30. května 1651. Ten vedle sdělení, že obec jako jeden muž odmítla sdělit svá křestní jména a příjmení, dále konstatuje, že kromě Thomase Krämera¹⁸² staršího, Andrese Einbricha a Lorence Heina, kteří jediní byli katolíky, ostatní lidé v té vsi stojí svou vírou pevně při starém evangelickém náboženství.

Takový projev neposlušnosti poddaných, jenž byl shledán v nejzámožnější vsi knížecí komory a zároveň velký nepoměr počtu katolíků a nekatolíků¹⁸³ na zboží bezprostředně náležejícím knížeti – tolik odlišný od naprosto jiného obrazu těch věcí v sousedních vsích knížecí komory Opavské¹⁸⁴ – přiměly purkrabího Wietwera k tomu, aby v druhé části svého průvodního listu knížeti naznačil vedle vysvětlení příčin takto shledaného stavu rovněž způsob zjednání nápravy. Té

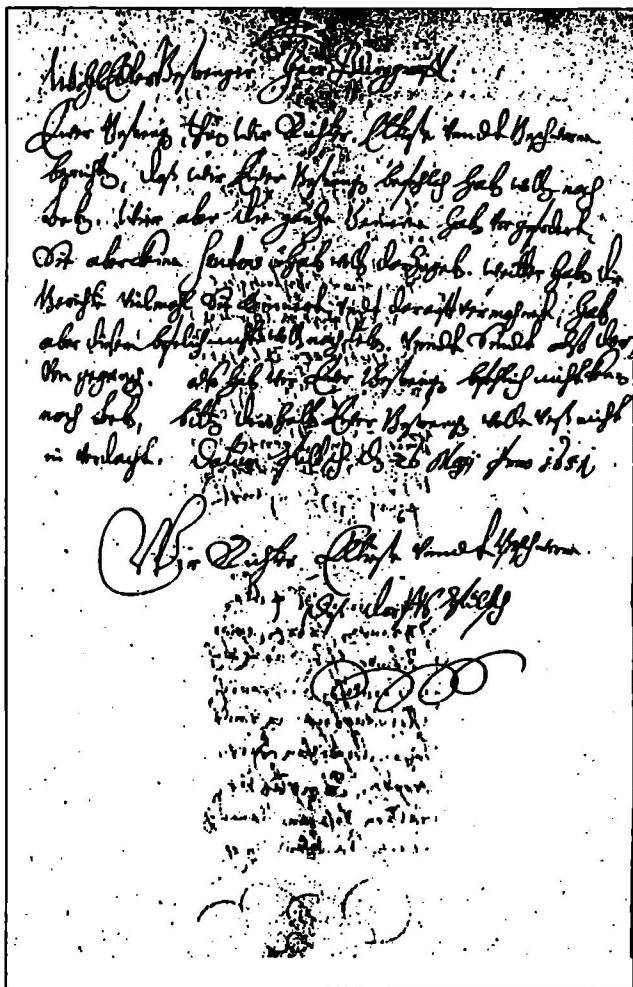
180 Knížecí purkrabí v průvodním listu knížeti zmínil, že „daß beste undt gröste Eu(ren) Fürst(lichen) G(naden) cammerdorf Groß Pieltsch genandt, in jägerndorfischen fürstenthumb, worinnen die besten würthe von 60 pauern undt 30 gartner, inn anderen sachen ziemliche gehorsambe leütthe, weil ihre verzeihnüß weder mier noch ihrem pfarrer eingeben, sondern andtwordthen mier, wie beyliegende originalia besagen“.

181 Jejich podoba je prezentována v přílohách.

182 Podle rejstříku křtů nejstarší redakce krnovské matriky víme, že „4. 12. 1646 Thomas Krämer und Marta von Piltsch lassen taufen ein Nicolay“.

183 Byť na závěrečné (f. 39) straně soupisu jeho autor uvádí, že „summa der jägerndorfischen Cammerglüttern, doch außer der Groß Pieltscher“ obnáší částku „catholische 685 perschonen, lutterische 2 621 perschonen“, nám již skrze výše vzpomenuté opravy dílčích počtů vychází (včetně tří jedinců té víry z Plšti) počet 677 katolíků, proti kterým stojí rovněž dle našich propočtů 2 592 „Inwohner undt seßhaften leütthe“. Tak totiž v průvodním listu knížeti sám purkrabí označil charakter té částky, která takto ve 12 sídlech komory a na zámku Krnovském evidovala 2 180 nekajících duší a ve zbývajících 10 sídlech navíc ještě 412 nekajících (bez Plště) hospodářů.

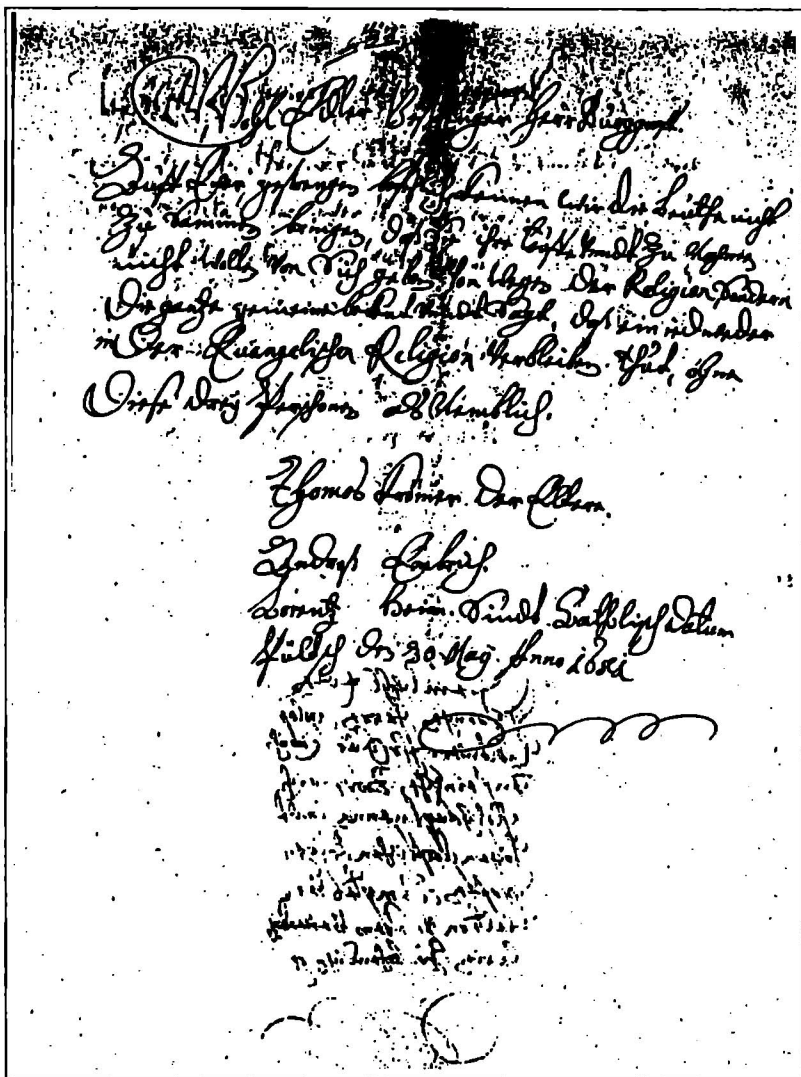
184 Na zboží Opavské knížecí komory, kde obracení na víru katolickou bylo podobně jako v samotném městě Opavě zahájeno již před třicetiletou válkou, shledali dle sumáře purkrabího proti 450 katolíkům jen 23 osob víry luterské, z toho 3 nekatolíci byli zapsáni v Katefinkách (Vorstadt Troppau), 2 v Moravici, 10 v Kylešovicích, 3 ve Starých a 5 v Nových Levicích.

Příloha č. 2.

Originál listu rychtáře a konšelů komorní vsi Plíš knížecímu purkrabímu Karlu Wietwerovi, který byl sepsán a adresátovi odeslán dne 26. května 1651. (HALW / H 1591, f. 4)

Wohl edler gestrenger herr burggraf. Euer Gestrengen thuen wir, richter, eltište unndt geschworne, berichten, daß wir Euer Gestrengen befehlich haben wollen nochleben. Wier aber die gantzte gemein(de) haben vorgefordert, sie aber keine sentens haben wollen darzugeben. Weiter haben die gerichte vielmahl sie erinnert unndt darauf vermahnet, haben aber diesen befehlich nicht wollen nochleben unndt sindt also darvongegangen. Also haben wir Euer Gestrengen befehlich nicht kennen nochleben, bitten derohalben Euer Gestrengen wolle unß nicht in verdacht. Datum Pültsch, den 26. May, Anno 1651. Wir richter, eltiste und geschworne deß dorfs Pültsch. (Vysoco urozený a vznešený pane purkrabí. My, rychtář, starší a přisežní, dáváme Vaší Urozenosti na vědomí, že jsme dle rozkazu Vaší Urozenosti ráčili jednat. Když jsme ale celou obec v té věci obeslali, oni nám žádné rozhodnutí nechtěli sdělit. Byť je úřad dále častokrát upomínal a k tomu nabádal, nechtěli se příkazům podvolit a také se brzy potom rozutekli. Poněvadž jsme takto rozkaz Vaší Urozenosti nemohli splnit, prosíme tímto Vaší Urozenost, ať nás ráčí nemít v podezření. Dáno v Plišti dne 26. května (pátek) léta 1651. My, rychtář, starší a přisežní vsi Plíš)

Příloha č. 3

Originál listu rychtáře a konšelů komorní vsi Pláš knížecímu purkrabímu Karlu Wietwerovi, který byl sepsán a adresátovi odeslán dne 30. května 1651. (HALW / H 1591, f. 5)

Wohl edler gestrenger herr burggraf. Auf Euer Gestrengen befehlich kennen wir die leuthe nicht zusammen bringen, daß sie ihre taufe – undt zunahmen nicht wollen von sich geben von wegen der religion, sondern die gantze gemein(d)e bekent unndt sagt, daß ein iedweder in der evangelischen religion verbleiben thut, ohne diese drey perschonon, als nemblich Thomas Krömer der eltere, Andreß Einbrich, Lorentz Hain, sindt catholisch. Datum Pültsch, den 30. May, Anno 1651. (Vysoce urozený a vznešený pane purkrabí. Z rozkazu Vaší Urozenosti není možné soupis lidí poříditi, poněvadž oni nechtějí svá křestní jména a příjmení kvůli náboženství sdělit, nadto celá obec přiznala, že tu jeden každý při evangelické víře setrvá, kromě tří osob, totiž Tomáše Krámera staršího, Andrese Einbricha a Lorence Haina, kteří jsou víry katolické. Dáno v Pláši dne 30. května (útery) léta 1651)

mělo být dosaženo nejprve u rychtářů,¹⁸⁵ z nichž pouze dva se toho roku zpovídali a přijali svátost oltářní. Rychtářům zbývajícím měla být proto dána lhůta, v průběhu které se dostaví k zpovědi a přijmou hostii, jinak mají být jejich rychty prodány katolickým lidem a tak se mělo pokračovat, pokud tu jediný té víry zbude. Knižecí vrchnosti však podle dobrozdání purkrabího i přes takto navrhovaná opatření nehrozí nebezpečí, že by ti lidé svá hospodářství opustili, neboť mnohé z těch gruntů jsou již vyplacené z dluhů a za cenu 2 až 3 tisíc slezských tolarů se prodávají. Za příklad purkrabímu posloužili právě vzpurní hospodáři z Plšti, kteří v čase předešlé války mnohá nevyřaditelná utrpení vystáli a přece jediný ze svých gruntů nenechali zpustnout.¹⁸⁶

Aby však obrácení zdejších lidí na katolickou víru mělo trvalou podobu, bylo rovněž dle názoru purkrabího třeba, dosavadní a v tom ohledu posud málo efektivní činnost tamního „mnicha“ podepřít častější přítomností několika duchovních z nedaleké Opavské koleje řádu Jezuitů.¹⁸⁷

A tak, již v průběhu následujících dvou desítek let byla v těch věcech za přispění Jezuitů zjednána náprava a obyvatelé na zboží knížecí komory Krnovské, jejichž počty¹⁸⁸ na jaře roku 1651 nevykázaly výraznější stopy zkázy, navráceni do lůna katolické církve, podobně jako tomu bylo i v jiných částech českého království.

185 Ohne mein gehorsambistes guttachten, wierdt wohl erster mit den erbrichtern, welche inn jägerndorfischen, außer zweue (Andres Hampel z Leskovce a Hans Meyer z Lichnova) alle keczzerisch, ein anfang gemacht werden müssen undt solcher gestalt, daß sie unter außge-seczter friestzeit sich zuer heyl(igen) beicht undt communion einstellen, oder ihre gütter catholischen leüthen verkaufen, undt sich fort machen soldten, deren wohl nicht einziger sein wierdt, der solches thete.

186 Zweymahlen dieser Pülscher, den gantzen kriegs schwarm über, nicht einzige wüstung machen lassen, da sie doch unaußprechliche plagen außtehen müßen.

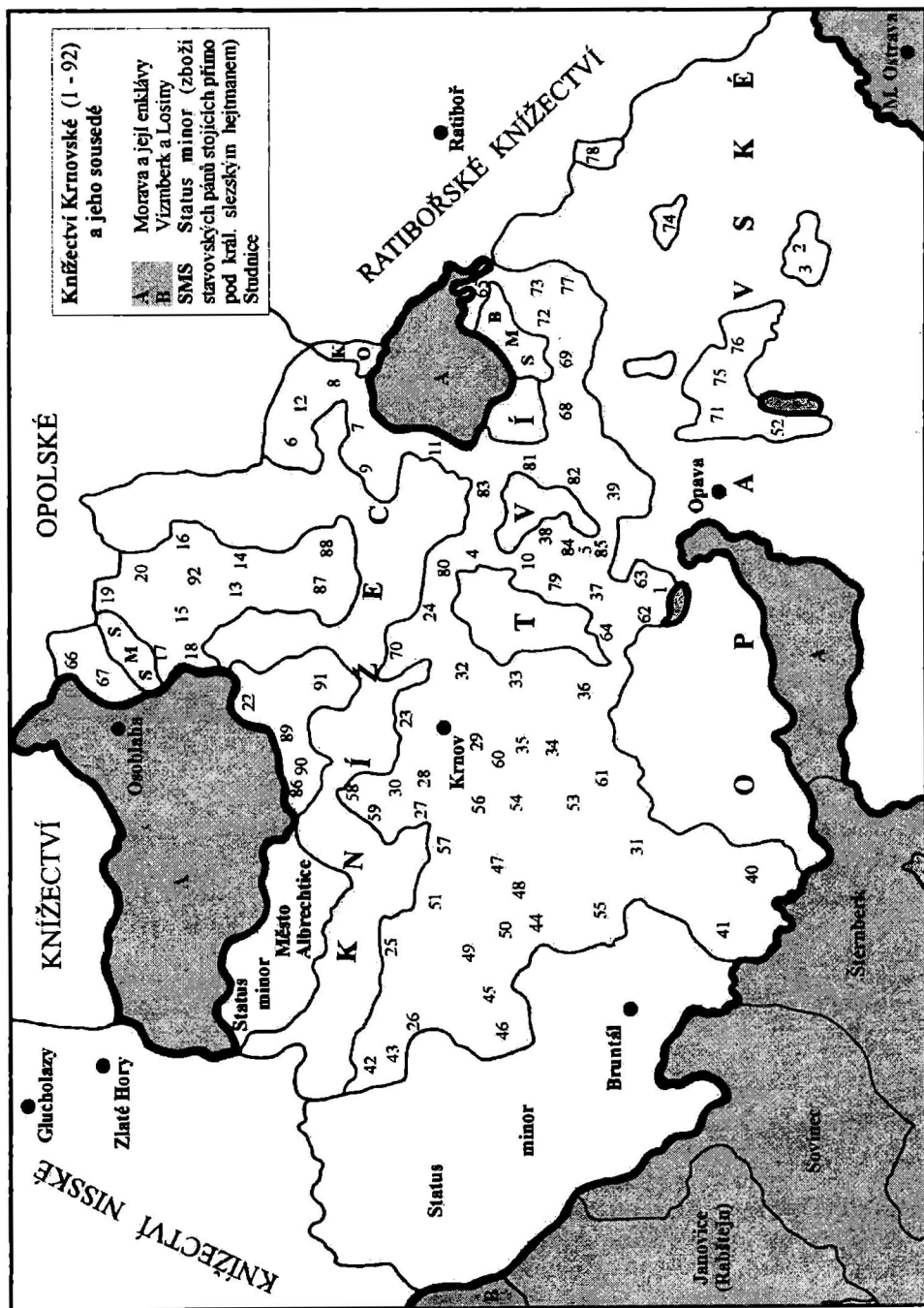
187 Nothwendig abermehro, daß ein par geistliche auß der Troppauschen Societas Jesu bey ihn, weilen es nahe bey der stadt Troppau gelegen, inn informiren fleiß hatten, denn in selbigem dorf ein mönch, der ihnen zue leicht undt schwerlich viel mit ihne zue effectuiren sein wirdt, weil er so viel jahre nichts außgerichtet.

188 O počtu duší v samotném městě Krnově a v jeho nejbližším okolí podávají děkanské matriky z let 1672 a 1691 následující informaci: „Anno 1672 in civitate autem et sub urbis repe-riuntur et communicantes catholici 1 806, haeretici externi 4. In quatuor pagi ad hanc civi-tatem spectatibi Crottendorf (Chařová), Weisskirch (Kostelec), Türnitz (Trmantice, nyní polské Ciermiecice) et Comeise (Chomýž) catholici 676, haeretici 5. Haeretici autem isti vel sunt externi vel fugitivi et vagi. Anno 1691 in civitate Carnoviensis autem et sub urbis repe-riuntur catholici et communicantes 2 874“. Zda se v obojím případě jedná pouze o počet je-dinců starších 12 let, nelze jednoznačně posoudit, neboť nejbliže odtud vzdálená děkanská matrika evidující kající i nekající část populace je až z roku 1770 (Consignatio animarum parochiae Carnoviensis ex civitate et singulis pagis beneficio Carnoviensis adscriptus pro Anno 1770 ab adventu 1769 usque ad adventum 1770) a dle té byl stav kajících (capaces) a nekajících (non dum capacium) duší na té farnosti následující :

KONSIGNATION DER KATHOLISCHEN UND UNKATHOLISCHEN PERSONEN, DIE SICH AUF DEM FÜRSTLICHEN LIECHTENSTEINISCHEN KAMMERGUT JÄGERNDORF IN SCHLESIEIN IM JAHR 1651 BEFANDEN

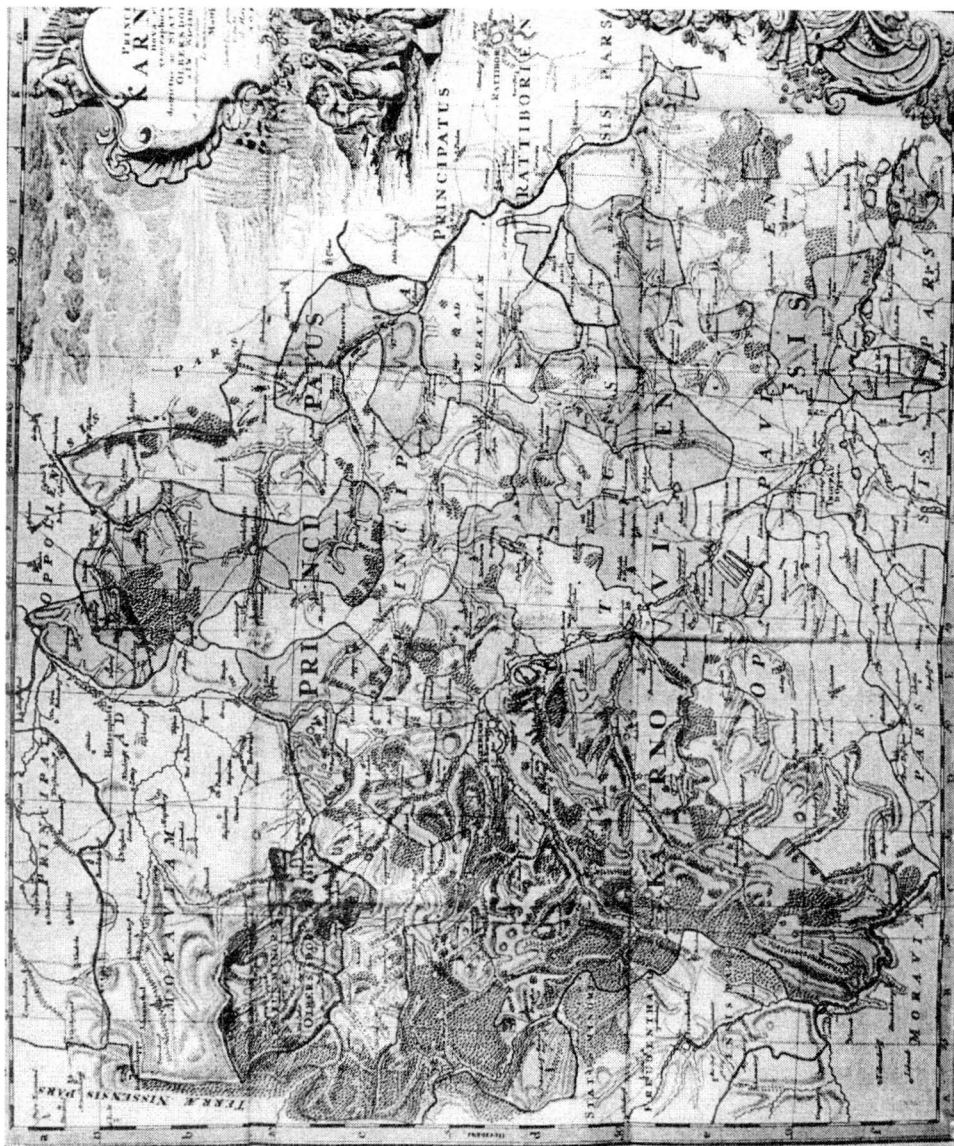
In diesem Artikel wird eine bis heute unbekannte Quelle dargestellt, die vom Verfasser am Anfang dieses Jahres im HALW (Hausarchiv der regierenden Fürsten zu Liechtenstein, Wien 1090, Fürstengasse 1) unter der Signatur H 1591 gefunden wurde. Vor allem der demographische Wert dieser Quelle steckt darin, daß wir für fast ganz Schlesien (außer der Deutschordens Herrschaft Freudenthal an der Grenze mit Mähren) bis jetzt schlechte oder lückenhafte Vorstellung über den Stand der Bevölkerung während des 17. Jahrhundert haben und dadurch ist auch hier unmöglich verantwortlich zu beurteilen, was für ein Verlust mit Rücksicht auf die hiesige Bevölkerung die Ereignisse des Dreißigjährigen Krieges verursachten. Jedoch es ist möglich diese Lücke mit der Hilfe einer nicht umfangreichen zusammengehefteten Broschüre teilweise zu erfüllen, die 77 Seiten beinhaltet und unter dem Titel „Troppau und Jägerndorfischer cammergütter vorzeichnete personen, welche catholisch oder lutherisch“ wertvolle Namensverzeichnisse der einzelnen Menschen, die älter als 12 Jahre waren und die sich während des vergangenen Osterfeiertages (am 9. April Anno 1651) zur heiligen Beicht und Kommunion eingestellt haben (nach den Angaben der zuständigen Seelsorgern wurde von dem fürstlichen liechtensteinischen Burggraf Karl Wietwter am 30. Mai 1651 in der Bergstadt Benisch und 22 Kammerdörfern im ganzen nur 677 beichtigen Seelen aufgezählt), sowie diejenigen, welche demgegenüber halsstarrig in der evangelischen Religion (2 180 Inwohner einschließlich 7 Bedienten bei dem Schloß in Jägerndorf und außerdem noch 412 seßhafte Leute mit ihren Weibern, Kindern, und Gesinde) verblieben. In dieser Hinsicht war die Situation besonders kompliziert im Dorf Groß Pieltsch, „worinnen sich die besten und größten wüthe von 60 pauern und 30 gärtner befanden und den gantzen kriegs schwarm über nicht einzige wüstung machen lassen, da sie doch unaußprechliche plagen außstehen müßen“, denn (dem Begleitsbrief des Burggrafen nach) „die ganze gemeinde, in anderen sachen ziemlich gehorsambe leuthe, bekent und sagt, daß iedweder in der evangelischen religion verbleiben thut (ohne drey personen, als nemblich Thomas Krämer der eltere, Andreß Einbrich, Lorentz Hain, welche sind catholisch) undt ihre taufe- und zunahmen nicht wollen von sich geben“.

Parochia Carnoviensis cum civitate et pagis	capaces		non dum capacium		total
	masc. gens	fem. gens	masc. gens	fem. gens	
Carnovia in et extra civitatem	1137	1620	415	365	3537
Comelise ex parte Austriaca	185	209	60	80	534
Krottendorf	75	80	26	30	211
Mössnig	37	43	21	31	132
Weisskirch	86	126	44	46	302
Lobenstein	312	256	75	97	740
Pickau	122	124	47	54	347
Taubnitz	110	114	29	36	289
summa summarum	2064	2572	717	739	6092
ex parte Borusiaca					
Bleischwicii	212	324	90	95	721
Comelise	69	73	19	18	179
Türmitz	62	70	14	15	161
summa summarum	343	467	123	128	1061
summa summarum ex parte Austriaca et Borusiaca	2407	3039	840	867	7153

Příloha č. 4.

Knížectví Krnovské a jeho sousedé v 17. století.

Příloha č. 5.

Knížectví Krumovské na mapě Johanna Wolfganga Wielanda z roku 1736 (*Principatus Silesiae Karnoviensis nova et exactissima tabula geographica*, originál mapy o velikosti formátu 50,5 x 54,5 byl zhotoven roku 1736 v Norimberku v měřítku 1 : 95 000, fotografie z kopie uložené v MZA Brno, D 22, sign. 1487).

Příloha č. 6.

Krnovské knížectví, jeho členění a síla podle evidovaného stavu osedlých z let 1523 až 1723.

zápis mají	Krnovské knížectví	area ¹ v ha	1523	1531	1535	1619	1623	1723
duchovní stavové	(1) Jarkovice ²	338			3	3	3	3
	(2) Jilešovice ³	220				13	13	14
	(3) Chabičov	550				20	20	28
	+ (4) Vodka	729	13	15	15	31	31	49
	+ (5) Tvorkov	378	8	9	9	11	11	10
	+ (6) Sulkov ⁴	895				49	49	38
	+ (7) Červenkov	523	21		23	31	31	24
	+ (8) Děhylov	511	20	23	21	24	24	31
	+ (9) Suchá Pština	981	37	36	36	52	52	50
	+ (10) Nekázanice	640	21		21	34	34	30
	+ (11) Bezděkov	724	27		63	42	42	55
	+ (12) Bavorov ⁵	2 419	38	48	77	127	127	50
města a jejich majetek	+ (13) Hlubčice ⁶	3 427				469	469	304
	+ (14) Tomice					20	20	9
	+ (15) Šlegenberg					11	11	
	+ (16) Zabčice ⁷	986				68	68	70
	+ (17) Trmková	87				11	11	10
	+ (18) Blümsdorf							
	+ (19) Kytlice	408				26	26	27
	+ (20) Králová ⁸	964				67	67	60
	(21) Krnov	1 362	274	274	331	620	620	417
	+ (22) Rovné	1 264		14		68	68	69
	+ (23) Trmantice	430				35	35	33
	+ (24) Jindřichovice	517				24	24	26
	(25) Staré Purkartice	635				28	28	33
(26) Nové Purkartice	457						9	
(27) Ježník (1692)	423						21	
(28) Kostelec	638				42	42	43	
(29) Cháňová	465				36	36	27	
\$ (30) Chomýž	836				92	92	82	
(31) Horní Benešov	2 028	37	44	52	153	153	188	
knížecí komora	+ (32) Bližčice	1 150	30	30	33	66	66	37
	(33) Úvalno	2 032	34	35	37	55	55	45
	(34) Úblo	558	11	11	15	17	17	23
	(35) Pocheň (1668)							15
	(36) Brumovice	1 727	54	54	67	95	95	75
	\$ (37) Holasovice ⁹	624	22	22	35	32	32	25
	+ (38) Hradčany	465				16	16	18
	+ (39) Píšť	1 918	56	58	59	86	86	67
	(40) Leskovec	1 290	17	23	32	54	54	58
	(41) Rázová (1546)	3 204	*	*	*	122	122	103
	(42) Adamov (1725)	173						
	(43) Karlovice (1725)	1 485						
(44) Nové Heřmínovy	1 045	*	*	*	24	24	35	

zápis maji	Krnovské knížectví	area ¹ v ha	1523	1531	1535	1619	1623	1723
knížecí komora	(45) Markvartice	318	*	*	*	23	23	19
	(46) Dětiřichovice	878	*	*	*	35	35	32
	(47) Zátor	1 227	*	*	18	40	40	34
	(48) Loučky	681	*	14		28	28	31
	(49) Široká Niva	1 995	*	19	29	36	36	35
	(50) Čaková	1 192	*	15	25	44	44	50
	(51) Krasov	2 581	25	27	32	58	58	58
	(52) Komárov	542				30	30	32
	(53) Lichnov	2 281				72	72	72
	(54) Dubnice	447				25	25	25
	(55) Milotice (1608)	788				26	26	26
světští stavové	(56) Brantice ¹⁰	1 369			34	66	66	52
	(57) Radim	1 304			15	33	33	35
	\$ (58) Krásné Loučky ¹¹	1 056				70	70	49
	(59) Kobyly (1682)							34
	(60) Býkov ¹²	910				29	29	28
	(61) Sosnová ¹³	1 304				60	60	54
	(62) Neplachovice ¹⁴	578				28	28	28
	\$ (63) Držkovice ¹⁵	340				9	9	8
	(64) Loděnice ¹⁶	475				37	37	33
	(65) Petrovice ¹⁷	1 447				37	29	33
	+ (66) Pomorčovice ¹⁸	1 004				46	46	38
	+ (67) Starý Vidov	311				28	27	18
	+ (68) Rozumice	1 281				73	74	77
	+ (69) Štibořice	756				34	37	38
	+ (70) Levice ¹⁹	1 200				52	52	49
	+ (71) Velké Hoštice ²⁰	1 013				57	57	75
	+ (72) Sudice ²¹	990				90	90	45
	+ (73) Petřetín	520				37	37	21
	+ (74) Bělá	283				9	9	
	+ (75) Kravaře ²²	1 153				76	76	90
	+ (76) Kouty	720				40	40	60
	+ (77) Rohov ²³	619				41	41	37
	+ (78) Boleslav ²⁴	427				25	25	23
+ (79) Vysoká ²⁵	927				15	15	23	
+ (80) Džbance ²⁶	460				31	31	36	
+ (81) Liptín ²⁷	703				38	38	20	
+ (82) Herborek ²⁸							8	
+ (83) Chrástkov ²⁸	680				32	32	26	

zápis mají	Krnovské knížectví	area ¹ v ha	1523	1531	1535	1619	1623	1723
světští stavové	+ (84) Jakubovice ³⁰	322				29	29	5
	+ (85) Útěchovice	265						9
	+ (86) Pelhřimovy ³¹	808				34	34	44
	+ (87) Bohdanovy ³²	1 511				78	78	41
	+ (88) Nová Ves ³³	658				30	30	26
	+ (89) Dobešovy ³⁴	550			19	25	25	22
	+ (90) Štemová					9	9	10
	+ (91) Žopovy ³⁵	1 130				46	46	50
	+ (92) Kaldúzy ³⁶					3	3	
	area v hektarech ³⁷ osedlých celkem ³⁸	79 410				4 539	4 534	3 970

LEGENDA A POZNÁMKY

1523 – Registra na knížectví Krnovské jinak Register auf Fürstentum Jägerndorf, ZA Opava, zemědělsko-lesnické oddělení, velkostatek Krnov, inv. č. 1, sbírka urbářů č. 18.

1531 – Urbář psaný výhradně německy a postrádající desky i zadání titulního listu, ZA Opava, zemědělsko-lesnické oddělení, velkostatek Krnov, inv. č. 2, sbírka urbářů č. 19.

1535 – Alt markgräflichen brandenburgischen Urbarium bei der Fürstentum Jägerndorf, zhotovený 16. 6. 1535 komorním písařem Hansem Enichem s pomocí zemského hejtmana Hanse Jordána ze Starého Pačkova, ZA Opava, zemědělsko-lesnické oddělení, velkostatek Krnov, inv. č. 3, sbírka urbářů č. 20.

1619 – Verzeichnis der Städte und Dörfer in Fürstentum Jägerndorf, wie Anno 1619 verzeichnet, HALW (Hausarchiv der regierenden Fürsten zu Liechtenstein, 1090 Wien, Fürstengasse 1) / H 910, f. 1–7, Biermann, Gottlieb : *Geschichte der Herzogthümmern Troppau und Jägerndorf*, Teschen 1874, uvádí, že k témuž soupisu přistoupili slezští stavové 11. 7. 1619 na základě usnesení zemského sněmu a na Krnovsku vedle jedné osoby knížecího stavu (přímého leníka české koruny) dále shledali 33 urozených knížecích radů, 4 urozené vdovy a dědičky svobodného majetku, 35 farářů, 10 učitelů, 33 zvoníků a kostelních písařů, 104 velkoměšťanů v Krnově a Hlubčicích, 742 měšťanů cechovního společenství, 160 neosedlých cechovních živnostníků, 46 domkařů, kteří neměli zápis v urbáři, 19 nájemných domkařů, 210 na předměstí, 2 neosedlé, co zde pouze svoji živnost provozují, 5 kramářů v boudách, 2 putnaře, 2 dryáčnický, 41 dědičných střelců, 37 dědičných krčmářů, 8 svobodníků, 1 455 zakoupených či emfyteutických sedláků, 1 332 zakoupených zahradníků, 296 domkařů (Angerhäusler), 1 311 podruhů, 268 venkovských řemeslníků, 49 dědičných a 38 nájemných mlynářů, 2 neosedlé osoby úředního stavu, 3 neosedlé písaře dvorního úřadu, 1 držitele zastaveného rytířského statku, 1 pachtýře poplužního dvora, 43 herců či komediantů a 64 ovčáků. Takto bylo v hranicích toho knížectví celkem evidováno 6 358 jedinců, jejichž počet (jeho podoba tu odpovídá vertikálně pojaté (feudální) kompozici té doby a velmi názorně prezentuje skutečnost, jak nelehkým byl úkol počítat lidi, když společnosti v moderním (horizontálním) smyslu nebylo) byl pak vzat za základ rozepsání zemské berně. Že je Biermannem zmíněný soupis totožný s materiálem uloženým ve Vídni, to dokazuje skutečnost, že suma 4 539 osedlých (nyní podle místa jejich pobytu rozdělená do 87 lokalit) odpovídá beze zbytku součtu částek zakoupených sedláků (1 455), zahradníků (1 332), domkařů (296), venkovských řemeslníků

(268), dědičných mlynářů (49) a krčmářů (37), velkoměšťanů (104), obyčejných měšťanů (742), domkařů uvnitř hradeb (46) a osedlých na předměstích (210), jak je uvádí v poznámce svého spisu Biermann.

1623 – Verzeichnis, wie starck das Fürstenthum Jägerndorf an angesessener Manschaft ist, 27. Aprilis 1623, HALW / H 910, f. 8–15. Oba zmíněné soupisy autor našel v HALW na jaře roku 1991 a za možnost jejich kopírování vděčí vedoucí tohoto archivu Dr. Ewelyn Oberhammer.

(1548) místa v tom roce obnovena nebo založena.

1723 – ZA Opava, Karolínský katastr, I. rektifikace. Opava tehdy měla osedlých 581, Těšín 539, Bruntál 367, Nysa 710.

+ místa, která mírem Vratislavským (1742) připadla do záboru Pruského (8/9 plochy z původních asi 45 tisíc km čtverečních) Slezska.

\$ místa, která tok hraniční řeky Opavice v roce 1742 rozdělil na královskou (pruskou) a císařskou (habsbursko-lotrinskou) část.

* místa, která byla toho času pustá.

- ¹ Výměra katastrů náležejících tehdy ke knížectví Krnovskému je dílem vzata z kostarové kopie práce neznámého autora, která je uložena v ZA Opava pod titulem *Naše země, náš lid, Hlubčicko, Ratibořsko, Kozelsko*, vydané v Opavě roku 1946 jako 2. svazek Slezské knihovny, dílem pak ze *Statistického lexikonu obcí v Republice Československé na základě výsledků sčítání z 15. února 1921*, část II. Morava a Slezsko, Praha 1924.
- ² Prelaten in Ratibor (1619 až 1623). Ratibořská kapitula držela pouhý díl obce. Zbývající dva díly byly v držení dalších 2 vrchností a spadaly jednak do moravské enklávy, jednak do Opavského knížectví.
- ³ Abtischen bei St. Clara in Troppau. Klášter u Svaté Kláry v Opavě zde držel vsi : Gillessowicz, Chabitschau, Turckau, Hochkretschem.
- ⁴ Priorin beim Heiligen Geist in Ratibor. Klášter u svatého Ducha v Ratiboři držel vsi: Zülkowitz, Czirkau, Eiglau (Diehelau), Zauchwitz, Osterwitz (Nekasanitz), Bieskau, Städtlein Bauerwitz. Byť až do války třicetileté lze předpokládat, že ještě blízké okolí města Krnova mělo dostatek obyvatelstva slovanského jazyka (zvláště pak ve směru na Hlubčice a Opavu, čehož dokladem jsou vedle soupisu lidu podle víry pro ves Úvalno z roku 1651 také sdělení děkana C. Otweilera v děkanské matrice z roku 1672), velký příliv nového lidu německého jazyka v 16. století za správy knížectví braniborskou sekundogeniturou z Ansbachu způsobil, že se jazyková hranice brzy po válce třicetileté posunula dále na východ až k linii spojující Skrochovice (ležící v polovině vzdálenosti mezi Krnovem a Opavou) s Bavorovem. Severně od této spojnice přiléhalo k této etnické hranici na řece Pštně obyvatelstvo polského jazyka. Ale ještě před první světovou válkou bylo možné nalézt obyvatele moravského jazyka ve vsích položených jihovýchodně od Hlubčic, což potvrzuje práce Františka Slámy s názvem *Vlastenecké putování po Slezsku*, vydaná v Praze roku 1886. Tito tzv. Moravci byli rovněž důvodem k tomu, aby nově vzniklá Republika Československá požadovala na jednáních spojenecké konference ve Versailles právě na místech jejich obydlí ve Slezsku korekci hranic s Německou říší. Na základě toho bylo k nově vzniklému státu připojeno Hlučínsko, jež však bylo pouhým dílem původních požadavků (připojena měla být i Ratiboř a území odtud na západ a severozápad). Tyto nemohly být ale v plné šíři realizovány, neboť v homoslezském plebiscitu, jenž měl nedaleko odtud určit novou hranici mezi Německem a obnověným polským státem, zvítězila roku 1919 s vydatnou pomocí tamního katolického duchovenstva německá strana. Etnické čistky, prováděné v tomto prostoru hned po skončení poslední války, měly ten výsledek, že na místa původních německých obyvatel, kteří byli odtud odsunuti v rámci transferu schváleného spojenci, přichází vzápětí noví obyvatelé polského jazyka z východního Haliče. Jako památka na Moravce, kteří povětšinou sdíleli osud svých spoluobčanů německého jazyka, zůstaly alespoň na některých hřbitovech podnes dílem zachované náhrobky, z nichž nutno zvláště připomenout ten, který se nalézá u kostelka ve vsi Vodka (15 km východně od Krnova) a jeho znovuoobnověný zlatený nápis poutníkům zvěstuje místo posledního odpočinku národního buditele Moravců P. Cypriana Leika (* 1822 v Benešově † 1883 v Hlubčicích).
- ⁵ Výměra včetně tehdy malé cizopanské osady Jemau.
- ⁶ Výměra katastru včetně Tomice (Taumlitz, jinak také Dubnice u Hlubčic), Šiegenberku a Blimsdorfu.
- ⁷ Výměra katastru včetně osady Kaldúzy (Kaldenhausen).
- ⁸ Vedle někdy německého názvu Königsdorf používá ta obec rovněž jména Kralovice.

- 9 Tokem řeky Opavice byla ta ves roku 1742 rozdělena na pruskou (královskou) a rakouskou (císařskou) část, ale její intravilán včetně všech usedlostí zůstal na rakouské straně. Až po druhé světové válce byla jihozápadní část katastru (s intravilánem) o původní výměře 335 ha opět spojena s předpolím za řekou Opavici a jeho současná výměra podle sdělení obecního úřadu obnáší plochu 623,8029 ha.
- 10 Ještě roku 1619 byly obě vsi (Brandsdorf, Groß Raaden) zapsány jako součást knížecí komory s poznámkou, že jsou toho času v držení Hieronyma Dreßlera, který byl v to zboží uvázán i roku 1623.
- 11 Schönewiese. Pan Vilém Beřkovský (1619 spolu s bratrem Georgem Konstantínem). Podle děkanské matricy z roku 1672 zdejší „parochiani utuntur linqua germanica ut plurimum acatholici“. Podle děkanské matricy z roku 1691 obyvatelé Krásných Louček (kostel s český psaným náhrobkem rytířů Kobylků z Kobylí ze 16. století nalezneme v polské části té vsi s názvem Krasno Pole, která byla podobně jako velký díl Horního Slezska po roce 1945 dosídlena polským etnikem z východní části Hallče) „sunt omnes universum 308 germanica linqua utuntur“.
- 12 Pickau držel (1619 i 1623) pan Bohuslav Lichnovský.
- 13 Zossen. Pan Kryštof Světlík (1623 spolu s Mikulášem Štáblovským a panem Kotulínským). Podle děkanské matricy z roku 1672 byli „parochiani ex tertia parte haeretici“.
- 14 Pan Georg Frydrich Lichnovský.
- 15 Pan Lenhart (1623 Wolf) Enych. K tělu knížectví Kmovského náležel pouze díl obce, který roku 1742 spadl do pruského záboru.
- 16 Páni Georg Varkoč a Daniel Kinner (1623 spolu se Siegmundem von Lossau).
- 17 Groß Petrowicz. Pan Václav (1623 Georg) von Reißewitz. Ke knížectví Kmovskému náležel z té velké vsi a jejího katastru pouhý díl. Výměra celého katastru je zde navíc uvedena včetně osady Poběhův.
- 18 Pommerschwitz, Windorf, Rößnitz, Steuberwitz. Pan Reihardt von Kikpusch.
- 19 Lewitz. 1619 i 1623 bylo to zboží majetkem paní Juliany z Drahotuš. Podle děkanské matricy z roku 1672 užívali zdejší farnici střídavě českého a německého jazyka, katolíků napočítali 42, zato nekatolíků 105.
- 20 Groß Hoschütz. Pan Georg (1623 Kašpar) Macák.
- 21 Städtlein Zauditz, Klein Petrowicz, Bielau. Frau Rybischin (1623 Rybischin Erben – dědicové).
- 22 Krawam, Kauten. Pan Kašpar Macák.
- 23 Rohow. Pan David Sebastián Mošovský.
- 24 Boleslau (Lösslau). Pan Václav Adam Podstatský.
- 25 Weißbagk. Pan Krystián Kinner.
- 26 Krueg. Pan Ulrich Fragštejn.
- 27 Liptín i Emberg uvádí 1619 a 1623 počet osedlých společně a byly majetkem pana Frydricha Oderského.
- 28 Herbornak (Ehrenberg) je plochou svého nevelkého katastru počítán spolu s Nasilé (Nassledel).
- 29 Crastelau (také Polnisch Schönewiese). Dědicové pana Jana Fragštejna.
- 30 Jakubowicz i Auchwicz uvádí 1619 a 1623 počet osedlých společně a byly majetkem pana Georga (1623 dědicové pana Kryštofa Cetryse) Cetryse.
- 31 Pilgersdorf. Počet osedlých platí pro tu část obce, která jako zboží Kmovského knížectví byla v držení pana Valentina Stařinského. Druhá část vsi, ležící jako zboží olomouckého biskupa v moravské enklávě Osobiažské, zanikla definitivně roku 1992 (padesát let po skončení poslední války). Dnes již jen kvetoucí ovocné stromy na mlstech někdejších zahrad, ruina tamního kostelíka a žalostné zbytky zcela rozvráceného přilehlého hřbitova jsou svědky výsledků poválečného českého dosídlení tohoto prostoru.
- 32 Badewicz. Pan Fridrich (1623 spolu s bratrem Františkem) ze Silmákova (von Schneckenhaus).
- 33 Neudorf (jindy také Nová Ves u Hlubčic). Pan Jan Volf ze Silmákova.
- 34 Dobersdorf, Sternau. Pan Jan Oderwolf. Podle děkanské matricy z roku 1672 bylo v obvodu filiálního chrámu v Dobešovech shledáno vedle 6 katolíků ještě 40 osob nekatolické vry.
- 35 Soppau. Pan Frydrich Fragštejn.
- 36 Kaldenhausen. Christian Dreßler. Výměrou plochy je ta osada počítána spolu s Žabčicemi.
- 37 Byť jsou zde prezentovaná data stran velikosti plochy katastrů výsledkem měření až z počátku 19. století, pouhý pohled na mapu knížectví Kmovského od Wielanda z roku 1736 (ta beze zbytku odpovídá velikosti knížectví v předešlých dvou stoletích) a její srovnání s katastrální sítí sem příslušejících lokalit, jak ji roku 1993 prezentoval Elmar Seydl ve své doktorské práci z s názvem *Die Entwicklung der mittelalterlichen Kulturlandschaft im Troppauer Schlesien und im angrenzenden Nordost Mähren*, Inauguraldissertation der Johann Wolfgang Goethe Universität zu Frankfurt am Main, napovídá, že lze takto shromážděné údaje bez obav použít pro výpočet velikosti plochy sledovaného prostoru ve starším období. Jestliže na zboží Německého řádu (slezský statek Bruntál měl včetně Valšova a M. Kočova výměru 29 732 ha a v 18 lokalitách tu k roku 1625 zapsali 1 055 osedlých, tj. 3,55 osedlého na 1 km čtvereční, Sovinec bez obojí Sukoloml a Dolní Dlouhé Loučky vykázal plochu 20 242 ha a k roku 1618 zde př 22 sídelch bylo shledáno 781 osedlých, tj. v průměru 3,86 osedlého) podobně jako v hranicích tehdy největšího moravského panství Šternberk (na rozloze 41 971 ha bylo roku 1619 přiznáno 1 721 osedlých v 44 sídelch, tj. průměr 4,1) připadla před třicetiletou válkou na plochu 1 km čtverečního částka bezmála 4 osedlých a také František Matějok v *Osídlení Moravy před třicetiletou válkou*, in: Sborník historický, 33, 1986, s. 31 – 87, ocenil hustotu osedlosti moravských panství Velké Losiny a Úsov koeficienty 3,97 a 4,8, terén dílem již v rovině položeného knížectví Kmovského

vykázal na ploše o velikosti zhruba 800 čtverečních kilometrů (komorní majetek včetně katastru H. Benešova představoval plochu 300 km čtverečních, tj. téměř 40 % z těla celého knížectví) k roku 1619 v 87 lokalitách 4 539 osedlých při hustotě 5,67 osedlého na plochu 1 km čtverečního, k roku 1723 však výše toho koeficientu poklesla na částku 4,86.

- ³⁸ Pokles počtu osedlých, jak jej prezentují výsledky evidence Karolinského katastru z roku 1723, nelze jednoznačně interpretovat jako tomu odpovídající pokles počtů obyvatel, neboť shledaná diference ve výši 564 osedlých připadá ponejvíce na vrub sídel městského charakteru. V Kmově, kde počátkem listopadu 1645 krátce před obsazením města švédským generálem lajtnantem Königsmarkem byla vypálena předměstí, představuje pokles částku 203 osedlých, v Hlubčicích (které měly v porovnání s Kmovem větší počet osedlých (336) uvnitř hradeb, zato menší předměstí) 165, v městečku Bavorově chybl 77 a v městečku Sudicích 45. V samotném Kmově pokles ale nastal již za vpádu Dánů v roce 1626 a zejména po jejich ústupu z města, čehož dokladem je v ZA Opava uložený Ranzion Wallensteins (valdštejnské výpalné) z roku 1627 (Urkunde – Sammlung, sbírka pramenů k dějinám města Kmova krnovského lékárníka Johanna Spatziera), podle kterého bylo v městě toho roku 568 osedlých, z nichž mělo 251 zápis na dům uvnitř hradeb (na ploše asi 16 hektarů reprezentovala tzv. I. Viertel částka 64 domů, II. Viertel 62, III. Viertel 62, IV. Viertel 63), dalších 42 plátců výpalného bylo evidováno před Hlubčickou branou, 61 před Opavskou branou, 44 před Horní branou, 49 jich bylo na Skřivánčí (Lerchenzug), 19 na Bělídlech (Bleiche), 19 v Streckauner a 82 v místech Spittal-Neugasse.

